

Maakunnallisen biodiversiteettiohjelman laadinta

Kooste työpajojen tuloksista

27.5.2022

FCG ●

Työn aikataulu ja työpajojen alustava kuvaus

1. ALOITUSKOKOUS

- Käydään läpi työohjelma ja lähtöaineisto.
- Tarkennetaan aikataulu, sidosryhmät ja tilaajan niihin liittyvät toiveet.
- Tarkennetaan tuotettavan aineiston muoto.
- Sovitaan työn ohjauksesta ja työpalaveriin osallistujista.
- Sovitaan työpajoihin kutsuttavien kontaktoinnista – tunnistetaan yksi etukäteen haastateltava kohderyhmän edustaja.
- Sovitaan tilaajan ja konsultin yhteydenpidosta.

2. TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU

Koostetaan olennaiset **lähtötiedot** LUMO:n tilasta Pirkkanmaalla, keskeisistä haasteista sekä hyvistä esimerkeistä maailmalla ym.

- Tehdään haastattelu yhdelle kunkin kohderyhmän osallistujista.
- Selvitetään intressit, tietotarpeet ja avoimet kysymykset.
- Näiden pohjalta suunnitellaan työpajojen alustukset, ryhmätyöt ja muu sisältö.

3. OSALLISTAVAT TYÖPAJAT

Kohderyhmät: sovitaan aloituskokouksessa, keskeiset sidosryhmät.

Kesto: 2-2,5 h per työpaja

Vastuut: FCG suunnittelee työpajojen sisällön (ml. alustukset & juoksutus). Käytettävät menetelmät sovitaan tilaajan kanssa. Lähtökohtaisesti Teams-yhteydellä.

Työpaja I KUNNAT JA SEURAKUNNAT

- Hyvät esimerkit
- LUMO:n merkitys, välineet ja päätösvaiheet kunnissa

Työpaja II JÄRJESTÖT

- Hyvät esimerkit
- LUMO:n merkitys, välineet järjestöjen näkökulmasta

Työpajat III & IV ASiantuntija- ryhmät 4 kpl

- Hyvät esimerkit
- LUMO:n merkitys ja välineet osallistujien näkökulmasta

Työpaja V MAAKUNTAHALLI TUksen ympäristö- ja ilmastojaosto

- LUMO:n merkitys ja tärkeimmät välineet ja päätösvaiheet seudulla

4. LUMO-OHJELMAN KIRJOITTAMINEN

Raporttiluonnos ja lausuntokierros

4. LUMO-OHJELMAN VIIMEISTELY

Dokumentoidaan johtopäätökset, kehitysehdotukset ja muut havainnot, kysymykset ja kehitystarpeet.

Työpajojen tulokset linkitetään luonnoston monimuotoisuuden substanssiin maakunnallisesta näkökulmasta.

Tärkeimmät linjaukset ja toimenpiteet kirjataan ja hyväksytetään.

ESITTELY

MAAKUNTA-
HALLITUS
Teams-yhteydellä

LOPPU- SEMINAARI

Läsnäolo-
tilaisuus

TUOTOKSET

Tarkennettu
työsuunnitelma ja aikataulu
Muistio

TUOTOKSET

Kunkin työpajan
tarkemmat tavoitteet ja
ohjelmatarvike

TUOTOKSET

Alustukset
Tulosyhteenvedot
Muut havainnot

TUOTOKSET

Viimeistely ja visualisoitu aineisto

Sihteeristön ja ohjaus-
ryhmän kokous (Teams)

Sihteeristön kokous 1-2 kpl/kk, ohjausryhmän kokous 1 kpl/kk (Teams-yhteydellä)

LAUSUNTOKIERROS

SYYSKUU 2021

LOKAKUU 2021-HELMIKUU 2022

HELMIKUU-TOUKOKUU 2022

Vision rakennusaineita työpajojen pohjalta

- Pirkanmaa on nyt maamme vetovoimaisin maakunta asumisen näkökulmasta. Viestinnällä voimme nostaa upeita luontokohteitamme esiin. Alueella useita kansallispuistoja mutta näiden välisiä yhteyksiä olisi hyvä lisätä ja tätä kautta lisätä lumoa maakunnassa.
- Pirkanmaan vahvuus syntyy siitä, miten pystymme erilaisissa elinympäristöissä mahdollistamaan laajan lajikirjon ja muistamaan lumon ehdot etenkin eniten ihmisen muokkaamissa ympäristöissä.
- Konkreettisista monimuotoisuusteoista tehdään maakunnan vahvuus ja ylpeydenaihe.
- Luonnon monimuotoisuus on voimavara, joka ylläpitää kaikkia luonnon ja ihmisen toimintamahdollisuuksia - myös taloudellisen toiminnan mahdollisuuksia.
- Luonnon monimuotoisuuden edistämiseen käytetään Pirkanmaalla mahdollisimman pitkälle vapaaehtoisia suojelutoimia.

FCG.

Vision rakennusaineita työpajojen pohjalta

- Alueen asukkaita sitouttaa se, että heidän lähellään, arkiympäristössä, kävely- ja pyörämatkan päässä on monimuotoisia luontokohteita.
- Jokaisella on mahdollisuuksia toimia luonnon hyväksi esimerkiksi osallistumalla luonnonhoitoon ”kädet savessa”. Vuosittain yhä suurempi osa maakunnan asukkaista osallistuu omakohtaisesti monimuotoisuuden ylläpitämiseen ja lisäämiseen.
- Lumo toteutetaan rakentavalla laajapohjaisella yhteistyöllä ja onnistuneella viestinnällä.

Ei visiomaista, mutta pontimeksi:

- Jo nykyisin toimijoilla (esim. niin metsä- kuin maatalouden toimijoilla) on paljon hyviä omia käytäntöjä, mutta tulokset eivät ole vielä lähimainkaan riittäviä

KUNNAT JA SEURAKUNNAT, työpaja II:

Kuntien ja seurakuntien ensimmäinen työpaja oli pidetty kesällä 2021.

Toisen työpajan tärkeimpinä kokonaisuuksina nousivat esiin:

- Viherrakenteen vahvistaminen
- Monimuotoisuutta koskevan osaamisen parantaminen
- Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen

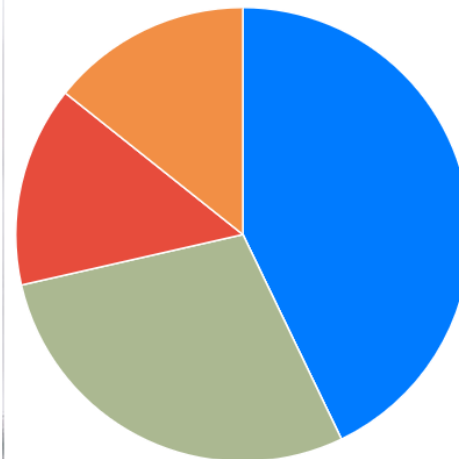
Korostettiin kunnan työtä kokonaisuutena. Myös ylimmän johdon sitoutumista lumoon pidettiin hyvin tärkeänä. Monimuotoisuuden edistämisen tulisikin olla läpäisevä periaate, esimerkiksi kuntastrategiassa.

Kunnan vastuulla on myös yksityisten tahojen mukaan saaminen työhön.

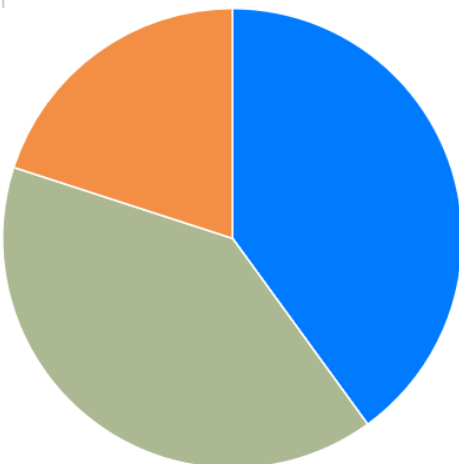
Näihin vastuisiin nähden kunnan resurssit ovat usein liian pienet, ja saattaa puuttua esimerkiksi tukien hakemiseen perehtynyt henkilö.

"Neuvoa antava äänestys": LUMO-ohjelmityn tärkeimmät tavoitteet

Mitkä ovat mielestäsi maakunnan LUMO-ohjelmityn (syksy 2021-kevät 2022) tärkeimmät tavoitteet? Tavoitteet ovat kuntien ensimmäisen (8.6.2021) työpajan keskustelusta nousseita.

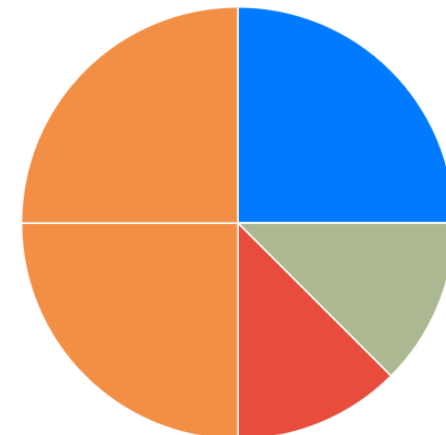
- (3) Viherrakenteen vahvistaminen
- (0) Kuntien monimuotoisuustyön helpottaminen
- (2) Monimuotoisuutta koskevan osaamisen parantaminen
- (1) Lähiluonnon diversiteetin tiedostaminen
- (1) Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen

- (2) Viherrakenteen vahvistaminen
- (0) Kuntien monimuotoisuustyön helpottaminen
- (2) Monimuotoisuutta koskevan osaamisen parantaminen
- (0) Lähiluonnon diversiteetin tiedostaminen
- (1) Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen

"Neuvoa antava äänestys": LUMO-ohjelmityn tärkeimmät tavoitteet

Mitkä ovat mielestäsi maakunnan LUMO-ohjelmityn (syksy 2021-kevät 2022) tärkeimmät tavoitteet? Tavoitteet ovat kuntien ja järjestöjen ensimmäisen (8.6. ja 9.6.2021) työpajojen keskustelusta nousseita.

- (2) Viherrakenteen vahvistaminen
- (0) Kuntien monimuotoisuustyön helpottaminen
- (1) Monimuotoisuutta koskevan osaamisen parantaminen
- (1) Lähiluonnon diversiteetin tiedostaminen
- (2) Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen
- (2) Järjestöjen yhteistyön kehittäminen

KUNNAT JA SEURAKUNNAT, työpaja II:

Viherrakenteen vahvistaminen

- Ajankohtaisuus: Viheralueilla on nykyään (koronan vuoksi) valtava käyttöpaine ja siksi maanpinnan kuluminen on lisääntynyt voimakkaasti.
- Viherrakenteessa pitäisi korostua ekologisten yhteyksien ylläpito ja heikentyneiden yhteyksien vahvistaminen. Riittävän laaja ja kytkeytynyt viherrakenne - yli kuntarajojen – ylläpitää monimuotoisuutta.
- Kaavoitus, luonnon-, metsien ja viheralueiden hoito
- Laajoja puistoalueita, jotka helppohoitoisuuden vuoksi saattavat olla säännöllisesti ajettavaa nurmea. Entä luonnontilaniittyjen kytkeminen osaksi kaupunkipuistoa?
- Yksityishenkilöiden ja maanomistajien saaminen mukaan työhön! Viheralueen kaavoitus yksityiselle maalle usein epämieluisaa, jos siitä ei saa korvauksia eikä muuta porkkanaa.

Tiivistyvässä kaupunkiympäristössä tulisi olla edellytys jo lähtökohtaisesti huomioida luonnon monimuotoisuus. Asian huomioiminen kaavoituksessa kaikilla tasoillaan on tässä ehkä olennaisinta, lisäksi luonnon-, metsien ja viheralueiden hoitokäytännöt.

Yhteenveto: "Viherrakenteen vahvistaminen" - keskustelu

KUNNAT JA SEURAKUNNAT, työpaja II:

Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – kuntien ja seurakuntien roolit

Tietoisuuden ja osaamisen parantaminen

- Luontotiedon saatavuutta ja käytettävyyttä pitäisi parantaa (esim. yhteinen tietokanta ELY/kunnat)
- Hajanaisen luontotiedon kerääminen yhteen paikkaan paikkatiedoksi.
- Päättäjien lomo-osaamiseen ja tietoisuuden lisäämiseen tulisi panostaa
- Eri osapuolille tarvitaan koulutusta näistä asioista.
- Varsinkin uhanalaisten luontotyyppien tunnistaminen heikkoa.
- Pientenkin tekojen vaikuttavuus - askeleena monimuotoisuuden suuntaan.
- Luontopyhiinvaellukset, luontohartaudet, luontohenkisyyden/ hengellisyyden kokemukset, luontohyvinvoinnin hetket sekä luonto oppimisympäristönä

Hajanaisen luontotiedon kerääminen yhteen paikkaan paikkatiedoksi. Tietoisuutta luontoasioista ja niiden tärkeydestä pitäisi parantaa myös maankäytöstä ja kaavoituksesta vastaavien keskuudessa. Päättäjien osaaminen ja tietoisuus ei välttämättä ole monimuotoisuus asioista kovin syvällistä/asiantuntevaa.

Yhteenveto: "Tietoisuuden ja osaamisen parantaminen" - keskustelu

KUNNAT JA SEURAKUNNAT, työpaja II:

Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – kuntien ja seurakuntien roolit

Kuntien työn helpottaminen

- Suojelualueiden määrää tulisi saada merkittävästi lisättyä (kartoitus, neuvonta, rahoitus ym. yhdessä ELY/kunnat)
- Kuntien lumo-työtä helpottaisi monipuolinen hankerahoitus, esim. Helmi-ohjelma toimii siinä hyvin. Kiinnostus on siihen suuri ja kaikki halukkaat ei saa rahoitusta. Rahoitusmahdollisuuksia tulisi lisätä.
- Tietoisuus kuntien ulkopuolisista tukimahdollisuuksista ja niiden hakeminen.
- Tuotettaisiin Luomo-ohjelmamalli, jonka jokainen kunta voisi räätälöidä helposti omaan käyttöönsä ja hyväksyttää päättäjillä. Ei tehtäisi päällekkäistä työtä samanaikaisesti eri kunnissa.

Rahoitusmahdollisuuksia tulisi lisätä. Kiinnostus on siihen suuri ja kaikki halukkaat ei saa rahoitusta. Suojelualueiden määrää tulisi saada merkittävästi lisättyä (kartoitus, neuvonta, rahoitus ym yhdessä ELY/kunnat).

Yhteenveto: "Kuntien työn helpottaminen" - keskustelu

KUNNAT JA SEURAKUNNAT, työpaja II:

Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – kuntien ja seurakuntien roolit

Lähiluonnon monimuotoisuuden tiedostaminen

- Tiedostamisen lisääminen: tiedotus, asukkaita osallistavat pienet projektit jne.
- Monet asukkaat toivovat edelleen ympäristön 'siistimistä' - eli ei ymmärretä luonnon monimuotoisuuden ilmentymistä esim. jättämällä alueita luonnontilaisemmaksi.
- Yleensä ihmiset kokevat lähiluonnon tärkeäksi ja ovat sitä valmiita myös puolustamaan, jos siihen kohdistuu uhkia
- Lähiluonto konkretisoi monimuotoisuustyötä tavalliselle "kaduntallaajalle" - herättää tunteita, koskettaa ja sen edestä ollaan valmiita toimimaan.
- Tarvitaan tiedotusta ja julkista keskustelua mitä lähiluonnon monimuotoisuus oikeasti tarkoittaa.

Tämä herättää ihmisiä varsin hyvin.
Monimuotoisuuden heikkenemistä ei esim
välttämättä näe "tavallisilla silmillä". Moni asia pitää
tietää ensin.

Yhteenveto: "Lähiluonnon monimuotoisuuden tiedostaminen" - keskustelu

KUNNAT JA SEURAKUNNAT, työpaja II:

Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen

- Kunnissa lumo vaihtelevasti esillä, isoissa kaupungeissa enemmän, ympäryskunnissa voimakas kasvu, ei (silti) paljon resursseja lumoon
- Vaikuttajat ja vaikutusvalta: esim. seurakunnissa on toiminut se, että piispa kutsuu koolle ympäristöasioissa
- Poliittisen sitoutumisen syntyminen ohjaisi todennäköisemmin myös enemmän resursseja kaupunkien suojelutyöhön.
- Myös kunnan ylimmän johdon tuki tärkeää
- Tietotaso ja osaaminen: monimuotoisuuden heikkenemistä ei esim. välttämättä näe "tavallisilla silmillä".

Poliitikkojakin pitää kouluttaa tässä asiassa.

Poliittinen sitoutuminen antaa selkänokkaa käytännön työtä tekeville kunnissa ja mahdollistaa myös työn resurssoinnin. Tässä yhteydessä kunnissa on mahdollisuus käynnistää keskustelu omasta monimuotoisuustyöstä ja pohtia millä keinoin työtä voisi edistää.

Yhteenveto: "Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen" - keskustelu

JÄRJESTÖT, työpaja II

Järjestöjen ensimmäinen työpaja oli pidetty kesällä 2021.

Tärkeimpinä kokonaisuuksina nousivat esiin:

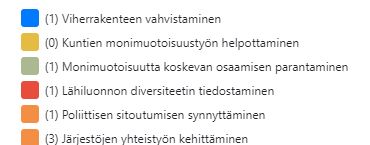
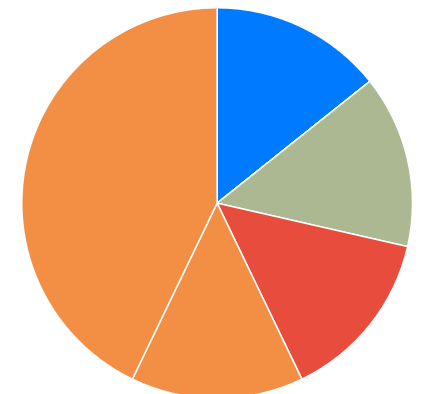
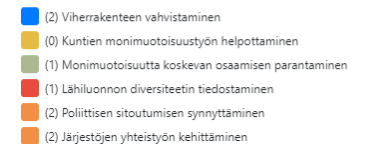
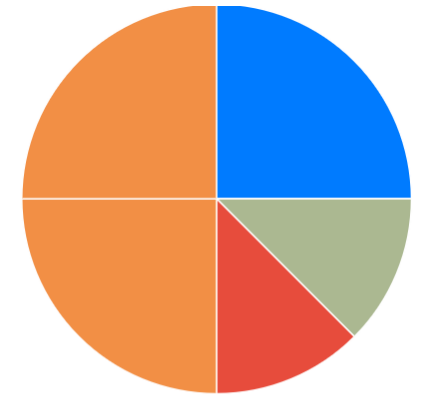
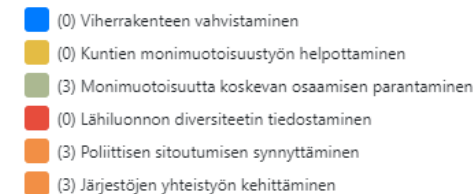
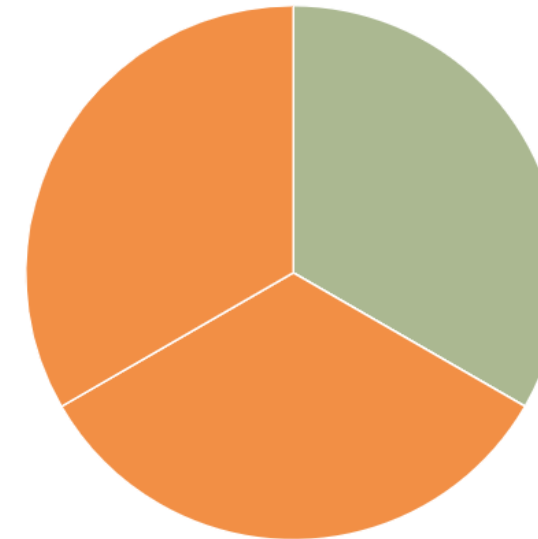
- Järjestöjen yhteistyön kehittäminen
- Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen
- Monimuotoisuutta koskevan osaamisen parantaminen

Järjestöt ovat erittäin tärkeitä mm. tiedon välittäjinä, ymmärryksen lisääjinä sekä erityisosaajien kohtaamisen paikkoina.

Toisaalta keskustelussa korostettiin vapaaehtoistoiminnan vaativuutta tekijöille. Päävastuu monimuotoisuuden edistämisestä täytyy olla kunnalla.

"Neuvoa antava äänestys": LUMO-ohjelmatyön tärkeimmät tavoitteet

Mitkä ovat mielestäsi maakunnan LUMO-ohjelmatyön (syksy 2021-kevät 2022) tärkeimmät tavoitteet? Tavoitteet ovat kuntien ja järjestöjen ensimmäisten (8.6. ja 9.6.2021) työpajojen keskustelusta nousseita.

JÄRJESTÖT, työpaja II : *Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – järjestöjen roolit*

Viherrakenteen vahvistaminen

- Luonto nähdään edelleen helposti tilana, jossa "ei vielä ole mitään" ja jota voi "kehittää" rakentamalla. Luontoalueiden ja viherrakenteiden asemaa pitäisi vahvistaa myös mielikuvallisesti, saada ihmiset mieltämään että niitä ei voi noin vain ottaa käyttöön vaan että ne ovat jo käytössä.
- Tampereella ja sen lähikunnissa on erittäin suuri muutospaine ja alueen taajama-alueet laajentuvat. Rakennuspaine on suurta, minkä takia alueella olevat luonnonympäristöt ovat vaarassa pienentyä ja hävitä.
- Mm. arvokkaiden niittyjen tai muiden perinnebiotooppien ympärille luodut niityt ja ekologiset yhteydet tukevat arvokkaampien niittyjenkin lajistoa ja toimintaa.
- Luonnon hyvinvointivaikutuksiin liittyy sen helppo saavutettavuus ja kuuluminen luonnolliseen asuinympäristöön, johon viherrakentamisella voidaan hyvin vaikuttaa.
- Olisiko yksinkertaisinta puhua vain luonnosta?
- Biodiversiteetti on paikkaan sidottua, luonnolle täytyy olla TILAA, jotta se voi säilyä.

Lähiympäristö tuntuu usein olevan ihmisille tärkeää. Rakentaminen ja maankäyttö valtaa alaa luonnolta maakunnan kasvupaineessa, joten on tärkeää säästää sekä arvokkaita alueita että myös lähivirkistysalueita.

Yhteenveto: "Viherrakenteen vahvistaminen" - keskustelu

JÄRJESTÖT, työpaja II : *Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – järjestöjen roolit*

Tietoisuuden ja osaamisen parantaminen

- Ratkaisukeskeinen tieto ja sen jakelu on tärkeää!
- Tarkastelunäkökulma pitää olla kokonaiskestävyydessä.
- Kaikki toiminta on tärkeätä perustaa tietoon. Luonnon monimuotoisuuteen liittyvä tieto tosin lisääntyy ja muuttuu melko nopeasti, ja ajan tasalla pysyminen on haaste.
- Tietoon perustuva osaaminen: tekee kielteisestä poliittisesta painostuksesta vaikeampaa.
- Lapset ja nuoret ansaitsevat myös heille räätälöityjä aineistoja ja menetelmiä. Toisaalta tämä ryhmä on herkkä havainnoimaan; heidän tietonsa omasta ympäristöstään tulee ottaa huomioon
- Hyvä resurssi: metsä- ja luontoalan toimijoiden, vapaaehtoisten ja pedagogien (4H-Metsätiimien) toteuttama kasvatustyö kouluyhteistyönä

Luonto- ja ympäristökoulujen saavutettavuutta lisäämällä ja ympäristökasvatusta lisäämällä. Lapsia ja nuoria luontoon viemällä kasvaa lumon merkityksen ymmärtävä sukupolvi. Jotta monimuotoisuutta voidaan turvata, tarvitaan myös osaamista, jotta monimuotoisuudelle tärkeät alueet ja toimet osataan tunnistaa .

Kaikki toiminta on tärkeätä perustaa tietoon.
Osaamisen ja tietoisuuden parantaminen = monikatseisen ymmärryksen mahdollistaminen ja sitoutumisen syntyminen.

Yhteenvedo: "Tietoisuuden ja osaamisen parantaminen" - keskustelu

JÄRJESTÖT, työpaja II : *Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – järjestöjen roolit*

Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen

- Poliittinen sitoutuminen parantunut viime aikoina
- Nuorisovaltuusto kannattaa kutsua mukaan työhön
- LUMO-ohjelmaluonnos on tarkoitus laittaa lausunnolle mm. kuntiin, jolloin siihen on otettava kunnissa kantaa myös poliittisesti
- Ohjelman kautta olisi tärkeää saada käyntiin PROSESSI, jossa sitoutetaan eri toimijoita, löydetään uusia ratkaisumalleja, lisätään tietoisuutta.

Sitoutuminen on myös todella tärkeä tavoite.

Yhteenveto: "Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen" - keskustelu

JÄRJESTÖT, työpaja II : *Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – järjestöjen roolit*

Lähiluonnon monimuotoisuuden tiedostaminen

- Luonnonsuojelualueet ovat tärkeitä mutta tärkeää on myös säilyttää lähiluontoa ja harjoittaa sellaista kaavoitusta ja maankäyttöä että lähiluonto säästyy. Tämä edistää myös yhdenvertaisuutta kun esim kaikilla koululaisille mahdollistetaan pääsy lähiluontoon eikä osallistuminen ole kiinni koulun tai kunnan varallisuudesta.
- Esimerkiksi Lappeenrannan niittykummit on hieno aloite! Samoin meillä Pirkanmaalla Villi vyöhyke ry on tehnyt hienoa työtä tarjoamalla mahdollisuuksia vaikuttaa oman lähiluonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi.
- Esimerkiksi Green Care-ajattelun ja toiminnan lisääminen. Huomioidaan luonnon hyvinvointivaikutukset. Viedään ihmisiä luontoon, tai vastaavasti viedään luontoa niiden asiakasryhmien luokse, jotka eivät itse pääse luontoon

Lähiluontokohteet ovat helpoiten saavutettavissa ja siksi erittäin merkittävässä roolissa luonnon monimuotoisuuden merkityksen ymmärtämisessä. Tärkeää on myös viheryhteyksien säilyttäminen ja lisääminen ja uhanalaisten luontotyyppien säilyttäminen ja ennallistaminen.

Yhteenveto: "Lähiluonnon monimuotoisuuden tiedostaminen" - keskustelu

JÄRJESTÖT, Työpaja II : *Monimuotoisuuden merkitys ja edistäminen – järjestöjen roolit*

Järjestöjen yhteistyön kehittäminen

- Vaikka kaikkien tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja vahvistaminen, näkemykset siihen johtavista keinoista saattavat olla hyvin erilaiset. Kohtaamiset edistävät sosiaalista oppimista ja keskinäistä ymmärrystä, myös suvaitsevaisuutta.
- Iso osa bd-kohteista sijaitsee metsissä, joista n. 2/3 yksityismailla. Keskustelussa on turhaa vastakkainasettelua. - Paljon olisi tehtävissä jos hiukan kaikki laskisivat intensiteettiä ja kuuntelisivat toista.
- Järjestöt ovat ylipäänsä ja varsinkin tässä ymmärryksen lisäämisessä valtava voimavara.
- Esimerkiksi Lappeenrannan niittykummit on hieno aloite! Samoin meillä Pirkanmaalla Villi vyöhyke ry on tehnyt hienoa työtä tarjoamalla mahdollisuuksia vaikuttaa oman lähiluonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi.
- Yhteistyöllä eri tahojen erityisosaajia pystytään saattamaan yhteen.
- Avainasia parantaa eri järjestöjen ymmärrystä toistensa tekemisestä ja tavoitteista.
- Aktiivit saattavat ylikuormittaa, tulla ajetuiksi loppuun > monimuotoisuus tulee olla kunnan vastuulla!

Monimuotoisuustyö tulisi olla kunnan vastuulla, eikä säilytettävä järjestöjen vastuulle. Järjestöjen yhteistyön avulla eri tahojen erityisosaajia pystytään saattamaan yhteen. Vapaaehtois- ja järjestötyö on luonnon monimuotoisuuden kannalta valtava voimavara.

Yhteenveto: "Järjestöjen yhteistyön kehittäminen" - keskustelu

ASiantuntijaryhmät / Maatalous, Työpaja I

Tärkeimpinä kokonaisuuksina pidettiin:

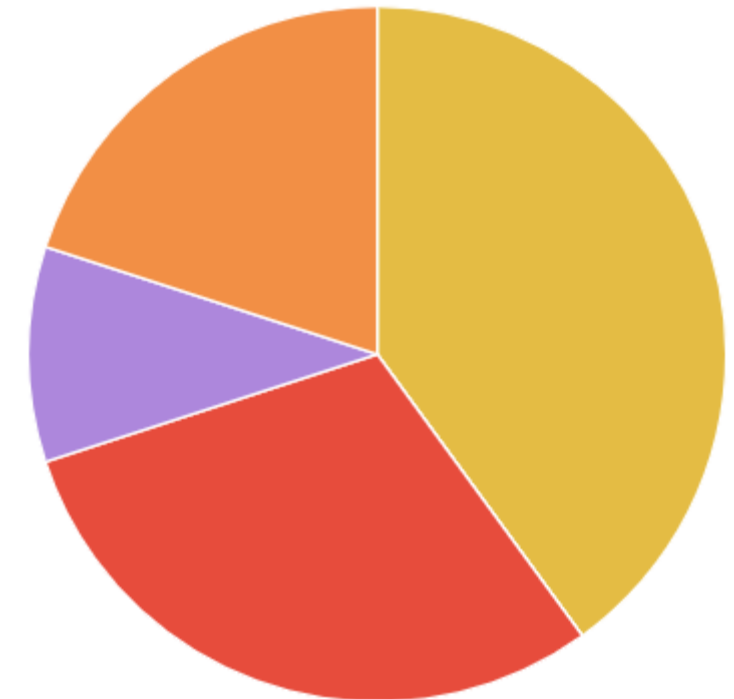
- Kuntien monimuotoisuustyön vahvistamista
- Lähiluonnon diversiteetin tiedostamista

Painotettiin myös sitä, että maataloudessa on paljon käytännön mahdollisuuksia lumon edistämiseen. Sen tulisi pohjautua vapaaehtoisuuteen, jotta pakko/velvollisuus ei aiheuta turhaa vastarintaa.

Tukimekanismeja tulisi yksinkertaistaa ja keventää, varsinkin pientuottajille riittävän helpoiksi.

"Neuvoa antava äänestys": LUMO-ohjelmatyön tärkeimmät yleiset tavoitteet

Mitkä ovat mielestäsi maakunnan LUMO-ohjelmatyön (syksy 2021-kevät 2022) tärkeimmät tavoitteet? Tavoitteet ovat kuntien ja järjestöjen ensimmäisten (8.6. ja 9.6.2021) työpajojen keskustelusta nousseita.

- (0) Viherrakenteen vahvistaminen
- (4) Kuntien monimuotoisuustyön vahvistaminen
- (0) Osaamisen parantaminen
- (3) Lähiluonnon diversiteetin tiedostaminen
- (1) Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen
- (2) Toimijoiden mukaan saaminen

ASiantuntijaryhmät / Maatalous, työpaja I

- Mitkä ovat nähdäksenne monimuotoisuusohjelman tärkeimmät tavoitteet?
 - Edistää hyvinvoivia ja monipuolisia luonnonympäristöjä ja niille tekijöitä, niin ihmisiä kuin eläimiä
 - Vahvistaa kuntien monimuotoisuustyötä
 - Lisätä suuren yleisön tietämystä lumon merkityksestä, esim. lähiympäristön diversiteetin tiedostamisen kautta
 - Monimuotoisuustoiminnasta kilpailuvaltti ja suora tulon lähde (esim. arvolajien kasvattaminen ja siementen myynti) – lumon tulisi parantaa maatalan kannattavuutta suoraan ja välillisesti
 - Lihantuotanto voi tukea monimuotoisuutta, jos tuotanto perinnebiotoopilla
 - Maaperän hyvinvointi

“

Tietoutta luonnon monimuotoisuuden ja toisaalta luontokadon merkityksestä tulee lisätä. Tarvitsemme hyvinvoivia ja monipuolisia luonnonympäristöjä ja niille tekijöitä, niin ihmisiä kuin eläimiä. Kuntatason toimijat keskeisessä roolissa.

Yhteenveto: "Monimuotoisuusohjelman tärkeimmät tavoitteet ryhmän erityisteeman kannalta?"
- keskustelu

ASiantuntijaryhmät / Maatalous, työpaja I

- Aiemmat kokemuksenne monimuotoisuuden edistämisen toimenpiteistä, prosesseista ja ohjelmatyöstä?
 - Pakko ja syyllistäminen pois, tukibyrokrania kevyemmäksi!
 - Lisää joustoa toimenpiteiden toteuttamiseen käytännössä maatiloilla!
 - Luomun suosiminen ristiriidassa suuruuden ihannoinnin kanssa (esim. luomun tarkastusmaksut pientuottajan kannalta kestävämmän korkeita)
 - Luonnonlaidunnuksen lisäämisestä on hyviä kokemuksia, vapaaehtoisten maatalouden ympäristösopimusten kautta, muilla resursseilla, myös Helmi-ohjelman kautta.
 - Peltoluonnon monimuotoistaminen: Petopenkat, pientareet, viljelemättömät kaistat/pitkäaikaiset monilajiset nurmet tai kukkapellot, aluskasviseosten monimuotoistaminen, viljelykierron pohtiminen pölyttäjiä suosivaksi [---] tulisi mahdollistaa tukipolitiikassa paremmin ja helpottaa toteuttamista.

“

Tukibyrokrania voi vaikeuttaa toimenpiteiden toteuttamista, esim viljelemättä luonnonniityksi jätettävien peltolohkojen tukioikeudet voi menettää. Viljelijöitä tulisi tukea toimenpiteiden toteuttamisessa.

Yhteenveto: "Millaisia aiempia kokemuksia teillä on monimuotoisuuden edistämisen toimenpiteistä, prosesseista ja ohjelmatyöstä?" - keskustelu

ASiantuntijaryhmät / Maatalous, työpaja I

- Miten monimuotoisuus ja sen edistäminen voi mielestänne hyödyttää myös itse toimijoita?
 - Monimuotoisuuden hoito voi tukea merkittävästi karjataloutta, ja päinvastoin. Laiduntavaa karjaa ei voida korvata koneellisesti esim. perinnebiotooppien hoidossa.
 - Luonnon monimuotoisuudesta ja ekosysteemipalveluista on mahdollista hankkia lisätuloa. Innovatiivisuutta!
 - Tonnien tuottamisen sijaan tuotettaisiin ekosysteemipalveluita, pienelläkin tilalla voi tuottaa runsaasti niitä.
 - Luontopääoman köyhtymisestä kärsivät kaikki, eikä menetettyjä lajeja saada takaisin. Ja toisaalta monimuotoinen luonto tarjoaa monipuoliset hyödyt/ekosysteemipalvelut kaikille. Tämä pitää tuoda esiin maataloudessa konkreettisin esimerkein esim. pölytyksen ja biologisen torjunnan kautta.
 - Mikrobisto -> mururakenne -> parempi vesitalous sekä kuivuudessa että rankkasateissa. Tuhohyönteisten ja niiden petojen elinkierron tunteminen ja hyödyntäminen satokasvien tuholaistorjunnassa on edullisempaa kuin torjunta-aineet ja parantaa taloudellista tulosta.

“

Tämä pitää tuoda esiin maataloudessa konkreettisin esimerkein esim pölytyksen ja biologisen torjunnan kautta. Humuksen lisääminen hyödyttää maaperäeliöiden hyvinvointia ja sitä kautta hyödyttää myös viljelijää.

Yhteenveto: "Miten monimuotoisuus ja sen edistäminen voi mielestänne hyödyttää myös itse toimijoita?" - keskustelu

ASiantuntijaryhmät / Maatalous, työpaja II

- **Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia painopisteiden sisältöä.**
- **Painopisteet:** Toimijuuden kehittäminen, tietoon perustuva päätöksenteko ja toiminta, luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistaminen ja luontosuhteen vahvistaminen
 - Yksityisten omistuksessa olevilla mailla kaivataan hyviä esimerkkejä ja toimintamalleja, joiden avulla lumon huomioiminen ja lisääminen tuo positiivista vaikuttavuutta toiminnan kestävyys. Tarvitaan siis tutkimusta ja tiedotusta monimuotoisuuden positiivisista vaikutuksista.
 - Maanviljelijöillä on mahdollisuus vaikuttaa hallinnoimansa maan kautta ja toteuttaa lumoa lisääviä ja säilyttäviä toimenpiteitä. Toimijuutta vahvistaa tietoisuus toimenpiteiden merkityksestä ja omista vaikutusmahdollisuuksista, sosiaalinen sekä taloudellinen kannustus.
 - Maakunnallinen linjaus siitä, mitä luontoarvoja halutaan seurata, miten monimuotoisuutta lisätään ja kuinka viljelijöitä tuetaan monimuotoisuuden lisäämisessä. Esim. oppilaitosten kanssa tehtävä yhteistyö voisi olla tärkeässä osassa lumon lisäämisen viestintätyötä ja viljelijöiden tukemista. Maakunnan suhtautuminen lumoon vaikuttaa paljon. Myös maakunnan tuki esim., hankkeissa yms. on tärkeä. Yhteiset alueet (kuntien alueet) hoito, laidunnus yms. Keskeisessä roolissa myös.
 - Yksilötasolla vaikuttamismahdollisuuksia voi olla vaikea konkreettisesti nähdä. Pirkanmaalla vieraslajien torjuntaa olisi hyvä vahvistaa. Tähän voisi aktivoida kuntalaisia ainakin kuntien mailla. Positiivista ja informatiivista materiaalia tuottamalla voitaisiin esim. rohkaista kansalaisia poimimaan haitallisia vieraskasveja, kuten komealupiinia ja jättipalsamia, kuntien mailla. Kuntalainen voisi konkreettisesti nähdä kuinka ajan kanssa vieraskasvien poistaminen antaa lisää kasvutilaa alkuperäiselle luonnolle.
 - Luonnonmonimuotoisuuteen liittyviin erilaisiin tukijärjestelmiin ja tukimahdollisuuksiin kouluttaminen ja tiedon jakaminen; Helmi, Sotka, Metso, tukijärjestelmät.
 - Hanketoiminnassa luonnonmonimuotoisuus ja ympäristöpainotus.

ASiantuntijaryhmät / Maatalous, työpaja II

- **Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia lumon huomioimista maatalouden toimintaketjuissa.**
- **Toimintaketjut:** Tilan vuodenkierto, pitkän aikavälin suunnittelu, seuranta ja tulokset, kannattavuus, viestintä ja markkinointi.
 - Helpoin aika saada viljelijöitä koulutuksiin on talvella. Kesällä voisi olla lumoihteisiin 'pellonpiennar' tapahtumia ja nettisäitti ympärivuotiseen hyvien käytäntöjen esittelyyn.
 - Tutkimustiedon popularisointi ja jalkauttaminen, hyvien esimerkkien ja toimintamallien luominen.
 - Kuntien/kaupunkien omien monimuotoisten alueiden/ viheralueiden/ hoitamattomien alueiden kartoitus ja pitkän aikavälin suunnittelu/suunnitelma hoitotoimista.
 - Oleellista lienee se, että kukin viljelijä tietää oman tilansa "lumo-vahvuudet" tai toisaalta heikkoudet, jos ne ovat lumon kannalta kriittisiä. Silloin viljelijä voi tehdä tietoisin valinnan.
 - Kuntien/kaupunkien omien monimuotoisten alueiden/ viheralueiden/ hoitamattomien alueiden kartoitus ja pitkän aikavälin suunnittelu/suunnitelma hoitotoimista.
 - Viljelijän tukihaun kautta ELYyn tuleva tieto on tarkasteltavissa ja vertailtavissa vuosittain.
 - Viljelijät voivat hyödyntää Neuvo2020-tukea tilan kohteiden kartoitukseen.
 - Monimuotoisuusinventointi konkretisoi viljelijälle tilanteen omalla tilalla, näitä olisi hyvä päästä tekemään, rahoitus? -> Tämä voisi olla maakunnan hanke, jossa tarjottaisiin tiloille monimuotoisuusinventointia. Karttuva materiaali perustettavaan Pirkanmaan Lumo-portaaliin. Käyttöä myös maatilamatkailun tarpeisiin.
 - Ruokaviraston valtakunnallisessa LUMO-hankkeen tuloksia ja aineistoja kannattaisi jalkauttaa maakunnallisesti.
 - Laidunnuksen hyötyjen tunnustaminen ja esiin nostaminen; mahdollisuudet lainaeläimiin laidunnuksessa (eläinpankki), Laidunnus tuottaa runsaasti monimuotoisuushyötyjä useille eliöryhmille. www.laidunpankki.fi verkkopalvelu yhdistää laitumet ja eläimet sekä laiduntamiseen liittyvät palvelut. Verkkosivuilla on julkaistu uusi Sopimuslaidunnus -opas, joka kertoo mm. laidunnuksen hyödyistä.

ASiantuntijaryhmät / Maatalous, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja ryhmän pääteesejä.
- Ryhmän pääteesit:
 - Kokonaisvaltainen näkemys maatalan ekosysteemin hoitoon; monimuotoisuus on osa uudistavaa viljelyä, ei erillinen osa.
 - Kansalaisjärjestöjen resurssien vahvistaminen. Järjestöt voivat toimia joustavina tiedon ja kokemusten välittäjinä maataloilla sekä tarjota palveluita tilojen avuksi. Viljelijät kokevat hallinnon toimet toisinaan hitaiksi ja byrokraattiseksi.
 - Monimuotoisuuden tuottamat aineelliset ja aineettomat hyödyt on tehtävä näkyviksi, tutkimustietoon perustuen. Ja muunnettava myös euroiksi niiltä osin, kuin mahdollista. Tarvitaan myös positiivisia esimerkkejä ja kannustimia.
 - Tutkimustiedon popularisointi ja tiedon jalkauttaminen on ensisijaisen tärkeää.
 - Jatkokäyttö ja tuki toimintansa lopettaneen maatalan viljelymaille, niityille, metsille ja pihapiireille, jotta perinnebiotooppeja saadaan ylläpidettyä ja ennallistettua.

ASiantuntijaryhmät / Rakennettu ympäristö, Työpaja I

Tärkeimpinä kokonaisuuksina pidettiin:

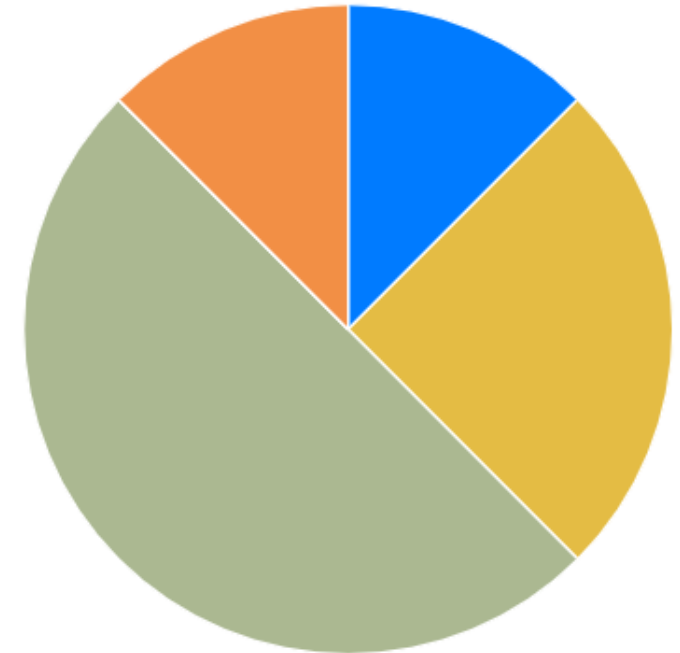
- Osaamisen parantamista
- Kuntien monimuotoisuustyön vahvistamista

Oltiin myös voimakkaasti sitä mieltä, että lumon edistäminen voi hyödyttää kaikkia ja että se sisältää jopa vielä tunnistamattomia mahdollisuuksia elinkeinoille.

Painotettiin voimakkaasti erilaisia tieto- ja osaamistarpeita sekä verkostojen merkitystä.

"Neuvoa antava äänestys": LUMO-ohjelmatyön tärkeimmät yleiset tavoitteet

Mitkä ovat mielestäsi maakunnan LUMO-ohjelmatyön (syksy 2021-keväät 2022) tärkeimmät tavoitteet? Tavoitteet ovat kuntien ja järjestöjen ensimmäisten (8.6. ja 9.6.2021) työpajojen keskustelusta nousseita.

ASiantuntijaryhmät / Rakennettu ympäristö, työpaja I

- Mitkä ovat nähdäksenne monimuotoisuusohjelman tärkeimmät tavoitteet?
 - Yrityksiä olisi hyvä saada mukaan sponsoreiksi ja samalla kirkastamaan yrityskuvaansa.
 - Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen myös tärkeää, esim. lumo mukaan kaupunkistrategiaan!
 - Viestintään panostaminen!
 - Valtavirtaistaminen maankäytön suunnittelun eri vaiheisiin.
 - Osaamisen kehittäminen päättäjistä suunnittelijoihin, rakentajiin kuin kunnossapitäjiin. Osaamis- ja oppimisverkostot, hyödynnetään kohtaamisen paikkoja ja tapahtumia, vaikkapa valtakunnalliset niittypäivät.
 - Tiedon ja aineistojen jakaminen ja saatavuus. Mitä eri luontotyyppejä voi rakentaa taajamarakenteen sisään. Hulevesirakenteet, paahdeympäristöt, niityt... Malleja!
- Lähiluonto-asukasdemokratian ja osallisuuden lisääminen.
- Käytännön esimerkit luonnonhoidosta voivat toimia parhaana viestintänä lähiluonnosta.
- Aineellisten resurssien kehittäminen (esim. siemen- ja taimituotanto).
- Nostetaan rima korkealle!

”Jos kunnat ja muut toimijat lähtevät yhteistuumin työstämään ja yhteensovittamaan esim Pirkanmaan LUMOn siivittämänä monimuotoisuuden edistämistä alueillaan, se tulee vahvistamaan alueiden viherrakennetta sekä lisäämään osaamista ja monimuotoisuuden tiedostamista.”

”Biodiversity Net Gain - Britannian hallituksen mallin mukainen biodiversiteetin edistäminen: Jokaisen maankäyttöhankkeen tulee lisätä monimuotoisuutta 10 %.”

ASiantuntijaryhmät / Rakennettu ympäristö, Työpaja I

- Aiemmat kokemuksenne monimuotoisuuden edistämisen toimenpiteistä, prosesseista ja ohjelmatyöstä?
 - Jo paljon kokemusta mm. maa-ainesalueiden maisemoinnista paahdeympäristöt huomioiden. Potentiaalia ja pinta-alaa löytyy paljon. Yhteistyö eri tahojen välillä sujuu hyvin.
 - Kokemus Pirkanmaan ympäristöohjelman valmistelusta noin viisi vuotta sitten: Perustui vapaaehtoisuuteen ja suurta osaa ohjelman toimenpiteistä ei toteutettu. Vapaaehtoisuus pitäisi saada paremmin haltuun!
 - Viekas-LIFE -hankkeessa SLL, Martat, kunnat ja erilaiset paikalliset yhdistykset tekevät yhteistyössä haitallisten vieraslajien torjuntaa, mm. viestinnällä, talkoilulla, koulutuksilla jne. Onnistunut erittäin hyvin.
 - Monimuotoisuuden lisäämiseen tähtäävä tutkimustyö (talousmetsien monimuotoisuuden turvaamisen ja metsätalouden yhteensovittaminen). Erilaisten biotooppien kunnostus ja hoito.
 - Metso-ohjelma kunnan omistamilla metsäalueilla.

”Rakensin katolta johdettavista sadevesistä täyttyvän lammen, johon rakentuikin vähitellen ekosysteemi kaloineen ja sammakoineen. Lapset oppivat osallistumaan ja tarkkailemaan lammen ja sen ympäristön elämää. Ovat aikuistuttuaan hyvin vastuullisia luonnon suhteen.”

”Kokemusta asukasyhteistyöstä: Rakensimme esimerkkejä, niittyjä, lahoaitoja, sadepuutarhaa, niitä vaan pitäisi olla enemmän ja näyttöä toimivuudesta ja hyödyistä.”

ASiantuntijaryhmät / Rakennettu ympäristö, Työpaja I

- Miten monimuotoisuus ja sen edistäminen voi mielestänne hyödyttää myös itse toimijoita?
 - Hyötyinä laadukkaampi ja terveellisempi elinympäristö. Hyvinvointia asukkaille.
 - Sen edistäminen voi hyödyntää kaikkia. Toimijoille se voi luoda uutta liiketoimintaa, vahvistaa olemassa olevia toimintoja tai ”ihan puhtaasti brändin kiillottamista”. Rahaa säästyy, kun tehdään vähemmän ja arvostus nousee, kun kunnossapito vaatii uutta osaamista.
 - Pienen mittakaavan esimerkkejä: Luontomatkailu, luonto-opastukset, erilaiset keruutuotteet, luonnonhoito elämystoimintana (esim. tyhy-toimintana).
 - Siemen- ja taimituotanto.
 - Tulossa uudessa luonnonsuojelulaissa mahdollisuus myös luontokompensaation myyntiin.
 - Luonnon monimuotoisuuden edistäminen voi olla liiketoimintaa siinä missä moni muukin.

”Luonnon monimuotoisuuden edistäminen voi olla liiketoimintaa siinä missä moni muukin. Pienen mittakaavan esimerkkejä: Luontomatkailu, luonto-opastukset, erilaiset keruutuotteet, luonnonhoito elämystoimintana (esim. tyhy-toimintana).”

”Kaikkia mahdollisuuksia ei vielä osata edes tunnistaa.”

ASiantuntijaryhmät / Rakennettu ympäristö, Työpaja II

- **Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia painopisteiden sisältöä.**
- **Painopisteet:** Toimijuuden kehittäminen, tietoon perustuva päätöksenteko ja toiminta, luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistaminen ja luontosuhteen vahvistaminen
 - Järjestöillä on tärkeä viestinnällinen rooli, jota kannattaa hyödyntää. Järjestön kautta tuleva viestintä on vaikuttavuudeltaan vahvaa.
 - Toimijuutta vahvistaisi myös selkeä yhteinen agenda, joka perustuisi jo tehtyyn selvitykseen "Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyypit" - yhteisellä agendalla saadaan enemmän vaikuttavuutta ja kattavuutta. Näin pienemmätkin toimijat saisivat tietoa, mitkä ovat keskeisiä meidän maakunnallemme.
 - Voisiko olla jokin portaali / kartta jossa arvokkaat kohteet ja suojeltavat kohteet olisi listattu. Eri toimijat / yhteisöt voisivat adoptoida ja tukea näitä. Yhteinen merkki / symboli tukemassa maakunnan tekemistä ja identiteettiä.
 - Maakuntakaavoitus ja sen aseman vahvistaminen. Maakunnan suunnalta jaettavan rahoituksen kohdistaminen lumoon.
 - Halua toimia on tällähetkellä paljonkin, mutta (asiantuntija)tiedon saannin vaikeus/osaajien kuormittuneisuus on este - LUMO-asiantuntijaverkosto, (järjestöaktiiveja yms. osaajia) nimetty osaajaverkosto, jotka ovat innokkaita/käytettävissä voisi olla Pirkanmaalainen innovaatio uusi avaus. Esim. neuvomaan kaupunkirakenteeseen toteutettavissa ratkaisuissa.
 - Ei jätetä LUMO-toimintamalleja eri organisaatioissa pelkästään "ympäristö/luontopuolen" tehtäviksi - jalkautetaan kaikille sektoreille.
 - Päättäjille ymmärrettävässä formaatissa tuotettua vertailu- ja seurantatietoa (oma alue vs. muut alueet).
 - Järjestetään maakuntatason päättäjille suunnattuja retkeilyjä sopivasti valittuihin maastokohteisiin, jotta ymmärrys lisääntyy.
 - Tuetaan luonnossa liikkumista esim. ulkoilu- ja teemakartoilla joissa lumo-teema ja mielenkiintoisia kohteita.

ASiantuntijaryhmät / Rakennettu ympäristö, Työpaja II

- **Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia lumon huomioimista rakennetun ympäristön toimintaketjuissa.**
- **Toimintaketjut:** Maakuntatason suunnittelu, yleis- ja asemakaavoitus, rakentamisen käytännöt, Luonnonhoito ja arkiympäristö.
 - Käytännön työssä keskeisenä konkreettisen tietopuutteena on törmännyt siihen, että tietoa ekologisen verkoston toiminnallisuudesta (kuinka leveä on maakunnallinen, toiminnallinen ekologinen käytävä?) olisi tarve päivittää. Tuore selvitys aiheesta olisi tarpeen (ei välttämättä Pirkanmaan tehtävä? Ehkä SYKE:n? Vai olisiko Pirkanmaa tässäkin edelläkävijä?).
 - Valitaan kärkeemoja, jotka näyttävät esimerkkiä tuleville kaavoille jne. Ei yritetä hallita kaikkea heti, vaan edetään helpot toiminnot edellä ja opitaan niistä.
 - Selvitysten ja tutkimustiedon julkaiseminen yhteisesti käytettäville foorumeille - käyttökelpoista tietoa kaikkien toimijoiden käyttöön.
 - Viherympäristöliiton laatimat KESY kriteerit voisivat toimia hyvänä tapana tarkastaa Kestävää ympäristörakentamista www.vyl.fi/tietopankki/kesy/, Tampereen kaupungille on tehty niistä todella hyvä ohjeisto suunnittelijalle. Tsekkaus lista löytyy myös tilaajalle, rakentajalle ja kunnossapitoon.
 - Hulevedet, viherympäristö- ja virkistys ja LUMO- näille ei yleensä varataan yleiskaavassa liian kapea käytävä - lisää tietoa aiheesta - opas tms.
 - Kehitetään lumon merkintätapoja ja määräyksiä kaavoituksessa. Hyvä esimerkki on liito-orava - siihen liittyvät kaavamääräykset ovat jo kehittyneet aika pitkälle eri kaupungeissa Suomessa. Tarvitaan muihinkin teemoihin liittyviä erikoistuneempia merkintätapoja ja määräyksiä.
 - Toimintamallit ja opetusmateriaalit, toimijoiden LUMO-koulutus.
 - Kamppis liittyen siihen yhteiseen LUMO-agendaan vaikka jollain laji (esim. täpläverkkoperhonen, mäkihiilikoi) agendalla tai sillä "vaali harjuluontoa Pirkanmaalla".
 - Käytännössä toteutettujen esimerkkien esille nosto ja jakaminen - toisen keksimän ratkaisun käyttöönotto muodostaa matalamman kynnyksen

ASiantuntijaryhmät / Rakennettu ympäristö, Työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja ryhmän pääteesejä.
- Ryhmän pääteesit:
 - Kaikkien (maakunnallisten/kunnallisten) hankkeiden vaikutusten arvioinnissa tulisi luonnon monimuotoisuuden säilyminen/edistäminen ottaa huomioon. Toimisi muistilappuna.
 - Poikkitieteellisiä työryhmiä kokoon, kuten tämäkin työryhmä.
 - Perustetaan johonkin bd-teemaan liityvä lippulaivahanke, jolla on valtakunnallista ja kansainvälistäkin merkitystä. Samalla rakennetaan ratkaisuja, asiantuntijuuksia ja verkostoja.
 - Pirkanmaan LUMO portaali, toteutukset, ideat ja esimerkit yhteen paikkaan asiantuntijaverkoston kanssa.
 - Vahvasti toteuttamiseen ja tekemiseen pyrkivä luonne. (vrt. Pirkanmaan ympäristöohjelma, jonka toimenpiteistä ei monikaan toteutunut). Käynnistetään verkostoja luovia pilottihankkeita.
 - Tarvitaan hyviä malliratkaisuja, joista saa inspiraatiota ja referenssitietoa.
 - Päättäjille haasteet esitettävä niin, että kerrotaan myös ratkaisumallit.
 - Käytetään Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyyppit selvityksen tuloksia ja tunnistettuja arvoja luomaan ja nimeämään yhteistä agenda.
 - Tavoitteena tulisi olla joidenkin uhanlaisten lajien tai luontotyyppien vahvistaminen siten, että ne tulisivat (maakunnassa) elinvoimaisiksi.

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja I

Tärkeimpinä kokonaisuuksina pidettiin:

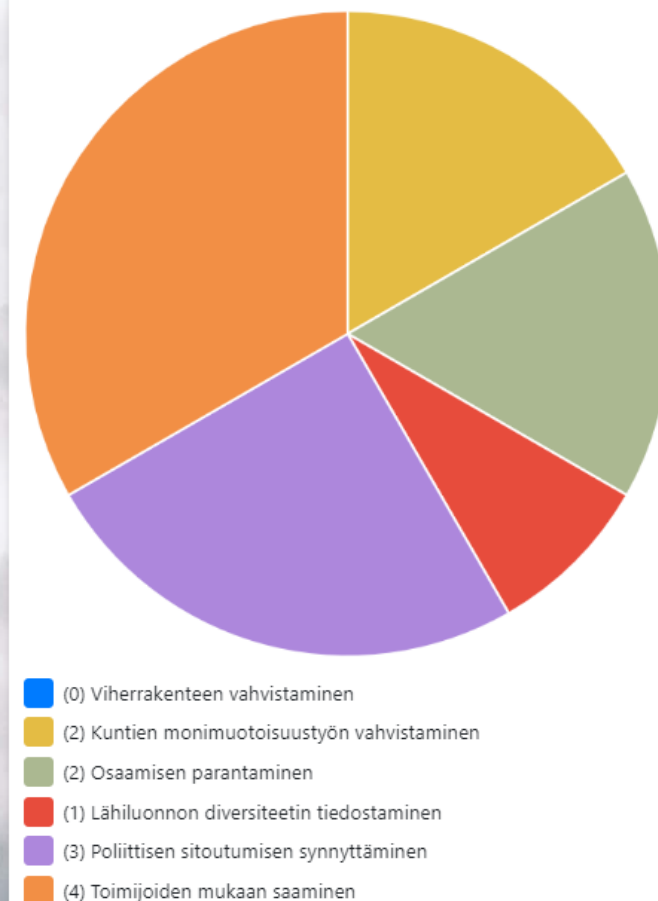
- Toimijoiden mukaan saamista
- Poliittisen sitoutumisen synnyttämistä

Tässä ryhmässä korostui aivan erityisen paljon yhteistyö maan- ja metsänomistajien kanssa sekä käytännön kunnostustoimien edistäminen talousmetsissä. Arvokkaat luontokohteet on tunnistettava.

Tarvitaan selkeä ja yleisesti hyväksytty ohjelma, joka tuo esiin positiiviset monimuotoisuus- ja sosiaaliset vaikutukset.

"Neuvoa antava äänestys": LUMO-ohjelmatyön tärkeimmät yleiset tavoitteet

Mitkä ovat mielestäsi maakunnan LUMO-ohjelmatyön (syksy 2021-keväät 2022) tärkeimmät tavoitteet? Tavoitteet ovat kuntien ja järjestöjen ensimmäisten (8.6. ja 9.6.2021) työpajojen keskustelusta nousseita.

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja I

- Mitkä ovat nähdäksenne monimuotoisuusohjelman tärkeimmät tavoitteet?
 - Arvokkaiden luontokohteiden tunnistaminen
 - Kunnostustoimien lisääminen
 - Yleisen hyväksyttävyyden takaaminen
 - Osaaminen: mm. lisää koulutusta talousmetsien luonnonhoidosta
 - Kytkeminen myös maakunnan yli ulottuviin ja laajempiin kansainvälisiin tavoitteisiin, joita Pirkanmaa edistää osaltaan
 - Luonnontilaisen kaltaiset luonnonmetsät ja niiden väliset yhteydet saatava suojelun piiriin

”Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen edellyttää selkeää ja yleisesti hyväksyttyä ohjelmaa - positiiviset monimuotoisuus- ja sosiaaliset vaikutukset, riittävä kunnianhimo tavoitteille ja resurssointi. Kytkeminen myös maakunnan yli ulottuviin ja laajempiin kansainvälisiin tavoitteisiin, joita Pirkanmaa edistää osaltaan.”

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja I

- Millaisia aiempia kokemuksia teillä on monimuotoisuuden edistämisen toimenpiteistä, prosesseista ja ohjelmatyöstä?
 - Maanomistajat pitää ottaa alusta asti mukaan. Näin ei aina ole toimittu ja se on tuonut epäluottamuksen ilmapiiriä.
 - Aktiiviset luonnonhoitotyöt, esim. poltot, soiden ennallistamiset, lehtojen hoito, paahdeympäristöt. Ennallistamisen ja vesiensuojelun yhdistäminen.
 - Käytännön monimuotoisuustyön kannalta olisi tärkeintä pohtia, kuinka kukin metsäalan toimija voisi edistää monimuotoisuutta tukevia toimia omassa toiminnassaan. Esimerkkejä: koulutuksen lisääminen, tiedon jakaminen, lahopuumäärän kasvattaminen, jatkuvan kasvatuksen menetelmien suosittelu ja ojitusten välttäminen, ennallistaminen, kesähakkuiden välttäminen.
 - Toisaalta huomioitava realistisesti metsänomistajan mahdollisuudet nyt – ja miten niitä voisi lisätä?

”Yksi käytännön esimerkki pohdittavaksi tavoista, joilla monimuotoisuutta voisi jatkossa turvata entistä paremmin: Miten pesimäaikaan rauhoitettujen lintujen elinympäristöjen hakkuut voisi välttää lisääntymisaikana realistisella ja toteuttamiskelpoisella tavalla, mikäli maanomistaja niin haluaa?”

”Metsänomistajan mahdollisuudet vaikuttaa korjuun ajankohtaan ovat käytännössä erittäin pienet, kun valtaosa tehdään pystykauppana, jossa maanomistaja luovuttaa hakkuuoikeuden -> Ei voida huomioida jokaisen maanomistajan toiveita korjuuajankohdasta. Tämä on realismia.”

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja I

- Miten monimuotoisuus ja sen edistäminen voi mielestänne hyödyttää myös itse toimijoita?
 - Monimuotoisuuden edistäminen talousmetsissä turvaa metsän kasvua ja terveyttä sekä kestävyyttä muuttuvassa ilmastossa.
 - Vastuullisesti tuotetun paperin ja muiden tuotteiden kysyntä kasvaa jatkuvasti, esim. FSC-sertifioidusta paperista on kysyntää enemmän kuin tarjontaa.
 - Ekosysteemien ennallistamiseen tarvitaan runsaasti koneurakoitsijoita lähivuosina.
 - Monimuotoiset metsät hyödyttävät riistaa.
 - Monimuotoisuuden edistäminen talousmetsissä kuten lehtipuiden lisääminen edistää sopeutumista ilmastonmuutokseen. Omien metsien suojelu voi edistää maatilamatkailua.
 - Jos suojelualueiden välisiä yhteyksiä parannetaan, se hyödyttää samalla maakunnan retkeilyreitistöä ja matkailua.

”Vaikea nähdä miten se ei edistäisi toimijoiden etua. Tärkeää olisi myös tunnistaa, arvostaa ja tunnustaa jo käytössä olevien toimenpiteiden vaikutukset. Toisia arvostava ilmapiiri on tärkeää.”

”Soiden ennallistaminen voi tehostaa vesiensuojelua, ei tarvitse tehdä tehottomia vesiensuojeluratkaisuja.”

ASIAANTUNTIJARYHMÄT / Metsät & suot, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kaavoituksessa kaikilla kaavatasoilla:**
 - Kaava ei ole oikea väline suojeluun metsäalueilla. Merkinnot, ja korvauskäytännöt pitää olla läpi kaavaprosessin selvät. Kaavoitushierarkia tulee myös huomioida. Maakuntatasolta kaikki ei voi valua yksityiskohtaisiin kaavoihin (esim. informatiiviset merkinnot). Kaava eli rakentamisen ohjaaminen tulee laatia tausta-ainestoon nojaten. Luo-merkinnot kaavoissa (etenkin maakunta ja yleiskaavatasolla) on väärä työkalu.
 - Kaavoituksen merkinnot pitäisi olla yhtenäisiä ja yksiselitteisiä. Korvauskäytännöt pitää olla niin ikään selkeät ja oikeudenmukaiset. Sinänsä kaavoituksen ei pitäisi olla suojelun väline ainakaan yksityisillä mailla. Sitä varten on luonnonsuojelulaki ja vapaaehtoiset suojeluohjelmat. Lisäksi koulutusta ja tiedottamista niin kaavoittajille kuin maanomistajille tarvitaan lisää.
 - Yhteiset työpajat metsäväen ja maanomistajien kanssa. Tiedotetaan aktiivisemmin kaavoituksen etenemisestä. Huomioidaan paremmin maanomistajien näkemykset, huomioivat metsissään monimuotoisuutta kun ymmärtävät mistä kyse, pakkokeinot pahasta.
 - Tarvitaan selkeitä kaavamerkintöjä ja -määräyksiä – myös lumoa suojaavia. Monimuotoisuuden suhteen asemakaavan sisältövaatimuksien on oltava yhteneviä yleis- ja maakuntakaavan vaatimusten kanssa. Usein vasta asemakaavatasolla päätetään monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta oleellisista ratkaisuista ja tunnistetaan luontoarvoja riittävällä tarkkuudella. Tässä ajantasainen luontotieto on avainasemassa, luontokartoitusten tulee olla riittävän tuoreita - portaalien lisäksi tarvitaan biologeja ja jalkatyötä.
 - Luontainen uudistaminen ei sovellu joka kohteelle, joten se ei ole patenttiratkaisu.
- **Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen metsätaloudessa ja talousmetsissä:**
 - Koulutusta tarvitaan lisää. Monimetsä -hankkeen toimenpiteet ja tarkistuslistat laajasti käyttöön. Positiivisella tiedottamisella ja vapaaehtoisuudella päästään parhaisiin tuloksiin.
 - Vapaaehtoisten suojelukeinojen markkinointi maanomistajille, niihin riittävä resurssointi ELY- ja metsäkeskuksissa, monimuotoisuutta ja riistaa edistävien metsänhoitosuosituksen noudattaminen. Elinympäristöjen ennallistamisen tukeminen (mm. Helmi-ohjelma) ja sen suunnittelu yhteistyössä. Eri maanomistaryhmien huomiointi.
 - Monimuotoisuuden huomioimisen mahdollisuudet ja monimuotoisuuden merkitys esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa tuodaan laajasti esille maanomistajalle: monimuotoisuus turvaa hyönteistuhailta ja taudeilta, peitteisyys vähentää vesistökuormitusta ja hiilen vapautumista, ylläpitää lajistoa ja ekologisia yhteyksiä.

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommenteista.*
- **Metsätalouden vesistövaikutukset ja monimuotoisuus:**
 - Nyt poistuu suuri määrä entisiä turvetuotantoalueita tuotannosta ja valtaosa niistä päättyy jälkikäytössään metsätalouteen. Näihin kohteisiin tarvitaan maakuntatasolla mietittyjä kosteikko- ja veisensuojeluratkaisuja. Kosteikkojen rakentaminen entisille turvetuotantoalueille on hyvä mahdollisuus parantaa mm. monien vesilintujen pesimämahdollisuuksia.
 - Uusien (tulevien PEFC) sertifikateerien huolellinen jalkautus.
 - Riittävät suojakaistat vesiensuojelun ja monimuotoisuuden kannalta, säästöpuiden keskittäminen suojakaistoille. Turvemaiden kunnostusohjelmat vs. jatkuva kasvatus sopivilla paikoilla. Taimenpurojen ja muiden arvokkaiden pienvesien kunnostukset ja niiden tehostettu vesiensuojelu valuma-alueella.
 - Markkinoidaan ja kohdennetaan metsätalouden tukia niin, että ojituksien sijasta panostetaan vesiensuojeluun. Kannustetaan valuma-alueitasoisiin suunnitelmiin ja yhteistyöhön yli tilarajojen. Yhteistyö edellyttää myös kiinteistöomistajien ja metsätilallisten keskinäistä yhteistyötä. Pirkanmaan Ely on juuri julkaissut paikkatieto-ohjelmapiilotin, jonka avulla voidaan kartoittaa soveliaita paikkoja..
- **Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen taajamametsissä ja virkistysalueilla:**
 - Kirjanpainajatuhojen laajeneminen aiheuttaa jatkossa lisää ongelmia taajamametsien hoitoon. Ongelmaksi tuhojen rajaamisessa on osoittautunut maisematyölupa ja sen saamisen keston vaihtelu eri kunnissa.
 - Kuntalaisille lisää vaikutusmahdollisuuksia.
 - Liiallisesta siistimisestä tulisi luopua, tavoitteet monimuotoisuuden lähtökohdista (mm. lahopuu kuuluu luontoon), turvallisuuskäsitteet huomioiden. Myös kotimaisten jalopuiden istutukset sopivilla lehtopohjilla ja osana viherrakenteen parantamista.
 - Kaupunkien ja kuntien metsänkäyttösuunnitelmiin avoimuutta niin, että niitä voi kommentoida. Turhasta ja kalliista "hoidosta" luopuminen, rauhoittaminen kokonaan tai osittain, erirakenteiskasvatus. Suojelu on nähtävä mahdollisuutena, josta seuraa myös mainehyötyjä. Taajamametsissä on hyvät mahdollisuudet kertoa ihmisille monimuotoisuuden merkityksestä infotauluihin ja vaikuttaa näin asenteisiin. Luomalla myös uusia biotyyppejä, kuten tienvarsiketoja ja aukeitten paikkojen niittyjä, hyönteishotelleja ja perhosbaareja voidaan houkuttaa kävijöitä uudelleenlaisiin arboretumeihin. Suojellaan arvokkaat luontotyytit, edistetään kuntametsien monimuotoisuutta luopumalla tulostavoitteista. Painotetaan puuston merkitystä myös hellejaksoilta suojaavana tekijänä kaupunki-ilmastossa.

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- Tärkeiden ekologisten yhteyksien ylläpito ja heikentyneiden yhteyksien vahvistaminen:
 - Suunnittelu osana aluesuunnittelua, tiedon ja rahoitusmahdollisuuksien tarjoaminen maanomistajille.
 - Miten määritellään ekologinen yhteys tässä tapauksessa? Maakuntakaavatasolla Suomessa ja Pirkanmaalla tämä on varmasti melko näkemyksiä jakava asia. Esim. metsäisien yhteyksien piirtäminen aluevaraus tai yhteysmerkinnöin on tarpeetonta. Tieto voi kulkea ja lisääntyä kaavaprosessissa, mutta merkintöjen monistuminen ja kulkeutuminen sellaisenaan kaavahierarkiassa aiheuttaa vain epäselvyyttä kaavojen tulkinnoissa, etenkin ilman toteuttamisvastuita ym.
 - Ekologisten yhteyksien kokonaisuuden turvaaminen maakuntakaavoituksella riittävin selvityksin. Toteutus yleiskaavoissa ja asemakaavoissa siten, että eivät supistu esim. pyöräteiksi. Turhasta taajamametsien hoidosta säästyvät rahat kartoituksiin ja ylikunnallisiin yhtenäistä viherverkostoa turvaaviin suunnitelmiin.
 - Maakuntakaavassa suuret linjaukset. Maakuntakaavan selvitysaineistot kuntakaavoittajien käyttöön tarkempaa soveltamista varten. Näin jo toimitaan, mutta soveltaminen on hidasta, koska kaavoitus on hidasta ja kankeutuu kaiken aikaa lisää.
- Suojelualueiden määrän lisääminen:
 - Vapaaehtoisuus aivan oleellista. Tietoisuuden lisääminen ja maanomistajien osallistaminen.
 - Metso -ja Helmiohjelmien rahoituksen turvaaminen. Toimijoiden koulutus.
 - Suojelurahoituksen edistäminen on kaikkien etu. METSO-markkinointia ja viestintää uusista perustettavista kohteista. Soidensuojelun täydennysohjelman toteuttamisen yhteydessä huomio myös metsien suojeluun: löytyykö hyviä kokonaisuuksia?
 - Säästökohteiden ja suojelualueiden kohdistaminen maakunnallisesti, Pirkanmaalaista monimuotoisuutta voi turvata vain Pirkanmaalla.
 - Luonnonarvokauppa, ehtojen parantaminen ja yksinkertaistaminen.

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommenteista.*
- **Hajanainen luontotieto tulee kerätä yhteen paikkaan paikkatiedoksi.:**
 - Toimivat rajapinnat paikkatiedossa tärkeitä. Uusia järjestelmiä on turha rakentaa.
 - Zonation ei oikein pelitä, pitää rakentaa uudet parametrit käyttöön tai poistaa.
 - Ei tarvita maakunnallista paikkatietoaineistoa kenenkään toimijan riesaksi. Kaikki luontotietoon liittyvät aineistot tulee olla valtakunnallisia ja avoimia. Etenkin lajihavainnot pitää toimittaa julkisiksi Luonnontieteellisen keskusmuseon tietokantaan Luomukseen. Maakuntatietokantoja ei pitkässä juoksussa ole kenelläkään resursseja päivittää. Luomuksen tietokannasta tieto välittyy mukaan lajien uhanalaisuusarviointiin. Monen lajin uhanalaisuusstatus muuttuisi, kun havainnot kirjattaisiin ja niitä kerättäisiin systemaattisemmin.
 - Selvitys Pirkanmaan uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä tulisi tehdä säännöllisin väliajoin. Kuntakaavoituksen ajantasaistaminen edellyttää myös luontotiedon ajantasaistamista.
- **Osaamista, esimerkiksi uhanalaisten luontotyyppien tunnistamista ”kentällä” eri osapuolten parissa tulisi parantaa:**
 - Koulutusta aiheesta metsäalan toimijoille ja metsänomistajille.
 - Alueellisesti uhanalaiset luontotyypit tulisi kartoittaa eri toimijoiden välisessä maakunnallisessa hankkeessa. Näin tietoisuus niistä lisääntyisi.
 - Perinnebiotooppien kunnostukseen rahoitusta ja suunnitteluapua riittävästi.

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- Tunnistetaan tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset:
 - Selvitys Pirkanmaan uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä tulisi tehdä säännöllisin väliajoin. Jos tavoitteena on, että monimuotoisuus paranee, tulisi uhanalaisuuskehitys pysähtyä ja parantua Pirkanmaan lajien ja luontotyyppien osalta. Alueellisesti uhanalaiset olisivat tärkeitä seurattavia. Tuetaan seurantaresursseja, niin että esim. kuntien virkamiehet voisivat tehdä sitä virkatyönä. Kootaan lajiryhmien osaajat verkostoksi.
- Yksityishenkilöt ja maanomistajat aktiivisesti mukaan työhön:
 - Ohjeistusta ja tietoa maanomistajille, eri tahoilla mahdollisuus järjestää luonnonhoitotalkoita kyläyhdistykset, Martat, 4H, luonnonsuojelupiirit, metsätysseurat yms. Kokonaisvastuu jossain ylemmällä taholla kunnat, maakuntaliitot, ELYt tms.?
 - Toteutusvastuu metsäalan toimijoilla yhteistyössä kuntien kanssa. Vapaaehtoistahot ja sidosryhmät ovat tärkeässä roolissa, mutta kokoonkutsuminen ei voi olla näiden tahojen vastuulla. Vahva sidonnaisuus omaan alueeseen parantaa tuloksia. Viestitään onnistumisista ja tuodaan esiin hyviä esimerkkejä.
- Hyvien käytäntöjen skaalaus:
 - Luontoarvot.fi -palvelua ollaan rakentamassa. Sitä kannattaa seurata ja edistää!
 - Kuntaliitolla luontokunnat-hanke. Myös ilmastotyössä on tehty hyviä ohjelmia. Ilmastotyön tapaan monimuotoisuuden edistämisen tulisi perustua toteutumista konkretisoivaan tiekarttaan ja askelmerkkeihin ajallisesti ja toteuttajakohtaisesti (asukkaat, yritykset, kunta, seutu, maakunta) asetettuihin tavoitteisiin. Viestintää vuosiseminaareissa.

ASiantuntijaryhmät / Metsät & suot, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Omaehtainen tekeminen:**
 - Monimuotoisen yksityismetsän palkinto.
 - Jokainen voisi tuoda omaa osaamistaan ja käytännön tekemistään julki somessa. Tietoisuus lisää kiinnostusta asiaan.
 - Yhteistiedottaminen luonnonhoitohankkeista ja talkoista paikallisten yhdistysten ja viranomaisten toimesta.
- **Imagohyödyt:**
 - Pitäisi tiedottaa onnistuneista ja hyvistä hankkeista.
- **Tuotantohyödyt:**
 - Ympäristötukeen uusia elementtejä. Vuosittainen lumo-palkinto vaikuttavasta lumo-työstä?
- **Lapset, nuoret ja ympäristökasvatus:**
 - Eri toimijat voisivat esitellä koululaisryhmille omaa lumo-tekemistään. Jokaisella on osaamista oman työnsä kautta ja tämä on nopein, yksinkertainen ja halvin keino tarjota nuorille näkökulmaa siihen, mitä heidän lähialueillaan tehdään jo luontokadon torjumiseksi.
 - Koulujen luontoretket ja niiden yhteyteen ohjelmoidut tehtävät olisivat oppilaille virkistävä ja elämyksellinen tapa päästä tutustumaan aihepiiriin.

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja I

Tärkeimpinä kokonaisuuksina pidettiin:

- Toimijoiden mukaan saamista
- Viherrakenteen vahvistamista
- Kuntien monimuotoisuustyön vahvistamista

Vesistöjen kannalta huomio valuma-alueille! Hyvään ekologiseen tilaan ei päästä vesistöissä ilman kulttuurin muutosta valuma-alueilla. Ihmisen toiminnalla ei saisi enää huonontaa vesistöjen tilaa, ja samalla tulisi pyrkiä määrätietoisesti suojelemaan sekä lisäämään luonnon monimuotoisuutta.

"Neuvoa antava äänestys": LUMO-ohjelmatyön tärkeimmät yleiset tavoitteet

Mitkä ovat mielestäsi maakunnan LUMO-ohjelmatyön (syksy 2021-kevät 2022) tärkeimmät tavoitteet? Tavoitteet ovat kuntien ja järjestöjen ensimmäisten (8.6. ja 9.6.2021) työpajojen keskustelusta nousseita.

- (1) Viherrakenteen vahvistaminen
- (1) Kuntien monimuotoisuustyön vahvistaminen
- (0) Osaamisen parantaminen
- (0) Lähiluonnon diversiteetin tiedostaminen
- (0) Poliittisen sitoutumisen synnyttäminen
- (2) Toimijoiden mukaan saaminen

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja I

- Mitkä ovat nähdäksenne monimuotoisuusohjelman tärkeimmät tavoitteet?
 - Hyvään ekologiseen tilaan ei päästä vesistöissä ilman kulttuurin muutosta valuma-alueilla. Ravinteiden ja kiintoaineksen päästyä veteen peli on osin menetetty, sillä tehokkaillakaan toimenpiteillä ei saada kuin osa ravinteista talteen.
 - Kaksi tärkeintä tavoitekokonaisuutta se, että ihmisen toiminnalla ei saisi enää huonontaa vesistöjen tilaa, ja lisäksi tulisi parantaa luonnon monimuotoisuuden tilaa
- Viestintä, yksinkertaisuus – tieto siitä kuka tekee päätökset, ja myönteinen henki!

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja I

- Millaisia aiempia kokemuksia teillä on monimuotoisuuden edistämisen toimenpiteistä, prosesseista ja ohjelmatyöstä?
 - Nähtiin, että maakuntaliiton tulisi olla hyvin aktiivinen lumo-asiassa, sillä kuntien resurssit ovat hyvin vähäiset. Rahoitusta on haettavissa, mutta vaatisi nykyistä enemmän kiinnostusta ja tahtotilaa. Lisäksi vaatii omarahoitusta.
 - Hyviä kunta- ja maakuntaesimerkkejä tulisi nostaa esiin.
 - Tärkeintä on tekeminen, ei viimeiseen asti hiottu ohjelma. ;)

"Virtain kaupunki on ihailtava poikkeus - hyvä esimerkki joka tulisi nostaa esiin!"

"Käytännön tekeminen on ohjelmatyötä parhaimmillaan. Prosesseissa on tärkeintä aloittaa yhteistyö maa- ja vesialueiden omistajien kanssa heti alussa."

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja I

- Miten monimuotoisuus ja sen edistäminen voi mielestänne hyödyttää myös itse toimijoita?
 - Monipuolisen luonto on matkailun merkittävä vetovoimatekijä.
 - Hyviä kunta- ja maakuntaesimerkkejä tulisi nostaa esiin.
 - Imagoetu toimijoille arvokkaasta luonnosta, sen hyödyntäminen markkinoinnissa.

”Omaakohtainen kokemus on, ettei paikalliset monestikaan ymmärrä monipuolisen luonnon olevan luontomatkailussa vetovoimatekijä. Tarvittaisiin lisää yrittäjiä, jotka hyötyisivät suojelusta ja saisivat paikallisten silmiä avattua.”

”Kunpa pirkanmaalaiset ymmärtäisivät, kuinka hieno luonto heillä on!”

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommenteista.*
- Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kaavoituksessa kaikilla kaavatasoilla.:
 - Pirkanmaan liiton ja kuntien kaavoitusasiantuntijoiden välinen yhteistyö ja perehdytys monimuotoisuuskysymyksiin ovat tärkeimmät keinot.
 - Luonto- ja lajitieto mahdollisimman avointa ja osaksi kaavoituksessa käytettäviä paikkatietotyökaluja.
- Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen metsätaloudessa ja talousmetsissä:
 - Maanomistajan ja metsänhoitoyhdistyksen neuvojien välisessä keskustelussa on tarpeen nostaa esille talouteen liittyvien seikkojen lisäksi myös luonnon monimuotoisuuteen liittyviä tietoja erilaisten valintojen vaikutuksista.
 - Metsänomistajille tulee tehdä taloudellisesti mahdolliseksi jättää esim. hakkuu osin tekemättä. Jos kohteella arvioidaan olevan paljon luontoarvoja, inventoinnit tulisi pystyä tekemään nopealla aikataululla ja jonkun muun kuin maanomistajan kustannuksella.
 - Arvokkaiden luontokohteiden (erit. pienvesien) tunnistaminen jo suunnitteluvaiheessa ja myöhemmin maastossa. Suunnittelijoiden ja urakoitsijoiden koulutus. Paikkatietoaineistot ajan tasalla ja helposti saatavilla.
- Metsä- ja maatalouden vesistövaikutukset ja vesistöjen monimuotoisuus:
 - Pienimuotoinen, ekstensiivinen ja uudistavaan maatalouteen perustuva toimintamalli olisi luonnolle parempi kuin tehomaa- ja metsätalous. Heterogeenisempi maankäyttö loisi monimuotoisuudelle nykyistä enemmän mahdollisuuksia.
 - Maa- ja metsätalouden vesienhallinnan kehittämisessä on valtavasti tekemistä. Siinä tulee tehdä paljon konkreettisia toimia sekä ravinne- ja kiintoainekuormituksen vähentämiseksi että fyysisten kalojen ja muiden vesieliöiden vaellusesteiden ja muiden rakenteiden korjaamiseksi.
 - Suurin vaikuttavuus saadaan sillä, että maanomistaja tunnistaa ja tekee itse pieniä toimia omilla maillaan.
 - Kunnostusojitusten tarkka tarveharkinta, ensisijaisesti siirtyminen jatkuvapeitteiseen kasvatukseen.
 - Pienvesien huomiointi jo suunnittelupöydällä. Riittävät suojavyöhykkeet, ajourien suunnittelu, vaihettumisvyöhykkeiden huomiointi.

ASIAANTUNTIJARYHMÄT / Vesiluonto, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen vesistöissä ja rannoilla:**
 - Järviä ja rantoja on niin monen tyyppisiä, että mitään yhtä ohjetta on mahdotonta antaa.
 - Rehevöityminen ja umpeenkasvu on laajalti tunnistettu ongelmana ja uhanalaisten lajien ja elinympäristöjen uhkatekijänä. Valitettavasti siihen ei ole olemassa mitään nopeasti toteutettavaa, halpaa ja vaikuttavaa ratkaisua. Volyymit tämän hetkessä vesienhoidossa ja lintuvesien kunnostuksessa ovat aivan liian vähäisiä suhteessa tarpeeseen.
 - Kuntien rakennetuilta rannoilta on usein ajan saatossa hävitetty monien järvikalojen luontaiset kutupaikat. Tämä tulisi ottaa huomioon Vaasan seudun tapaan.
 - Kalojen kannalta tärkeiden kulkureittien kapeikoissa tulisi kieltää verkkokalastus, jotta uhanalaiset kalat eivät jäisi verkkoihin. Verkkokalastus on suurin uhka luontaisille taimenkannoilla monilla järivialueilla ja sen rajoittamista tulisi pohtia.
 - Monin paikoin pienvesistöjen ja purojen ranta-alueilta on poistettu kaikki puusto. Puusto on vesistöjen monimuotoisuuden kannalta erittäin tärkeä osa lisäten hyönteisfaunaa vesistöjen varrella sekä lahopuuta vesistöissä.
 - Luontainen tulviminen lisää rantavyöhykkeen monimuotoisuutta. Vaellusesteiden poistoja tai ohituksia tulisi edelleen jatkaa.
- **Tärkeiden ekologisten yhteyksien ylläpito ja heikentyneiden yhteyksien vahvistaminen:**
 - Vesistöt ovat aina jonkinlaisia reittejä. Vaellusesteiden poisto on tarpeen aika kuin suinkin mahdollista.
 - Tierummut muodostavat valtavan määrän nousuesteitä virtavesiin.
 - Vaellusesteiden poistot/ohitukset, niiden tukeminen julkisella rahoituksella. Ensisijaisina pitkät vesireitit sulkevat vaellusesteet ja uhanalaisten vaelluskalojen esiintymisalueet.
- **Suojelualueiden määrän lisääminen:**
 - Suojelualueet eivät ole paras keino suojella vesistöjen luontoarvoja. Järvien ja jokien paras suojelualue sijaitsee maalla, järven ja joen valuma-alueella. Uhanalaisten lajien suojelu voidaan hoitaa muilla keinoilla kuin suojelualueita perustamalla.
 - Aktiivisia hoitotoimia tarvitseville järville ja joille ei pidä tehdä Pirkanmaalla lisää suojelualueita, mutta paljon hyviä ja kuormitusta toivottavasti vähentäviä suojelualueita tarvitaan valuma-alueille.

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Hajanainen luontotieto tulee kerätä yhteen paikkaan paikkatiedoksi:**
 - Eri tahojen paikkatietoaineistot julkisiksi ja yhdelle alustalle, jos teknisesti mahdollista. Kansalaishavainnoinnin kehittäminen.
 - Pirkanmaan ELYn, SYKEN, kuntien asiantuntijoiden, ja konsulttien sekä luontoharrastajien data kootusti yhdelle alustalle. Konsultit tulee velvoittaa tallentamaan tuottamansa tieto ao. järjestelmään. Harrastajahavainnoijille tulee tarjota mahdollisuus hakea ja saada avustusta systemaattisen havainnoinnin toteuttamiseen.
- **Osaamista, esimerkiksi uhanalaisten luontotyyppien tunnistamista ”kentällä” eri osapuolten parissa tulisi parantaa:**
 - SYKE tai valtakunnallinen vesistökuunnostusverkosto voisi järjestää koulutusta alan ammattilaisille. Maastokäynnit monentyyppisille kohteille olisivat välttämätön osa koulutusta.
 - ELY-keskuksessa tulee olla kokeneita asiantuntijoita, joilta tämä luonnistuu. Heidän tulee pystyä osallistumaan alueiden käytön suunnitteluun ja vesienhoitotöihin ja ehtiä konsultoimaan toimijoita myös maastokäynneillä.
 - Koulutus ja neuvonta, erityisesti suunnittelijoille ja urakoitsijoille. Paikkatietotyökalut apuna.
- **Tunnistetaan tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset:**
 - Kehityssuuntien seuraamiseksi pitää perustaa pitkäaikaisseurannan maakunnallisesti kattava verkko, jossa samoilla menetelmillä lasketaan samoilla alueilla samat lajit (esimerkiksi Pirkanmaan vastuulajit sekä lisäksi tavanomaisia lajeja). Muuten ei pitkäaikaismuutoksia saada selville.
 - Lajistokartoitukset ja niistä saatava tieto. Suojelualueiden määrän seuraaminen. Virtavesikunnostusten ja lintuvesikunnostusten seuraaminen.

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Yksityishenkilöt ja maanomistajat aktiivisesti mukaan työhön:**
 - Kenttäretket ja jutustelu vaikka nokipannukahvien äärellä, matalan kynnyksen hommaa ja ruohonjuuritasolla kommunikointia, ei neukkarissa istumista ja hankepulinaa.
 - Vesistöpuolella kunnostukset ovat hankkeistettuja. Silloin hankkeen vetäjän tulisi olla vastuussa maanomistajien kontaktoinnista ja muiden osallisten koollekutsumisesta. Koska osakaskunnat (eli vesialueen omistajat) ovat aina sidosryhminä vesistötoimenpiteissä, iso osa rantojen omistajista saadaan mukaan yhteistyöryhmiin. Järjestäytymättömät osakaskunnat ovat hankalampia.
 - Osa vesistöhankeista toteutuu valuma-alueella. Tällöin kaikki maanomistajat ovat asianosaisia. Hankkeen vetäjän vastuulla on ottaa yhteyttä maanomistajiin.
 - Avoin, aktiivinen ja monikanavainen tiedotus ja viestintä. Tilaisuuksien ja retkien järjestäminen. Kansalaishavainnoinnin kehittäminen. Maakunta voi kutsujana olla monelle vieras ja turhan iso toimija, oma kunta sopivampi.
- **Hyvien käytäntöjen skaalaus:**
 - Opintoretkien järjestäminen kannattaa aina. Siellä sekä opitaan että verkostoidutaan. Opintoretkien olisi hyvä sisältää monipuolisia sisältöjä ja niihin pitää houkutella sekä ammattilaisia että harrastajia eri toimialueilta ja sektoreilta.
 - Myös epäonnistumisten dokumentointi ja niistä kertominen tärkeää, jotta muiden virheistä voidaan ottaa opiksi.
- **Omaakohtainen tekeminen:**
 - Todella sinnikäs talkoista muistuttelu ja monikanavainen mainostaminen parantaa sitä, että asia tulee huomatuksi. Mutta ennen kaikkea tarvitaan talkoiden järjestäjiä ja sopivia kohteita.
 - Valtaosa kunnostustyömaista ei ole "kädet savessa" kohteita, koska työt tehdään koneilla. Rantojen raivaus ja uomakunnostusten kutosoran levitys ovat ehkä todennäköisimpiä talkookohteita.
 - Työkalujen lainauspankki olisi hyvä perustaa esimerkiksi ELY-keskukseen talkootyökalujen (vesurit, haravat, raivaussahat yms.) lainaamista varten.

ASiantuntijaryhmät / Vesiluonto, työpaja II

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Imagohyödyt:**
 - Jos lumo osataan tuotteistaa tarpeeksi hyvin, siitä voi olla hyötyä maatilallisille (lähiruoka, villiruoka, luomu ym.) tai matkailuyrittäjille (perinnemaisema ja maisema yleensä, vierailukohteet, luontopolut, puhdas luonto, kalastus ja vesillä liikkuminen).
 - Julkisessa keskustelussa yritysten vastuullisuutta korostetaan koko ajan enemmän, ja vastuullisuudesta on tullut vahva kilpailuetu (joillain aloilla jopa edellytys toiminnan jatkamiselle).
 - Monimuotoisuutta edistäneiden ja siitä hyötyneiden maanomistajien tai yritysten esittely viestintämateriaaleissa tai tilaisuuksissa. Vierailut hyvin toteutetuille monimuotoisuuskohteille.
- **Tuotantohyödyt:**
 - Monimuotoisuutta edistäneiden ja siitä hyötyneiden maanomistajien tai yritysten esittely viestintämateriaaleissa tai tilaisuuksissa. Vierailut hyvin toteutetuille monimuotoisuuskohteille.
 - Tuotteistaminen, brändäys, kampanjat. Yhteistyö kauppaketjujen ja yksittäisten kauppiaiden kanssa. Satokausiajattelu.
- **Lapset, nuoret ja ympäristökasvatus:**
 - Ympäristökasvatushankkeita ja luontokokemusta. Rahoitus hankitaan ja toteuttajat tarjotaan "avaimet käteen"-mallilla varhaiskasvatukseen ja oppilaitoksiin: toimii!
 - Yhteistyö koulujen ja päiväkotien kanssa (esimerkiksi erilaiset luontokurssit). Ympäristökasvatushankkeiden rahoituksen lisääminen.
 - Tavallisten luokanopettajien repertuaarissa tulee olla ulkona opetettavia opintokokonaisuuksia, joissa opitaan luonnon monimuotoisuudesta ja sen hoidosta.
 - Lapset ja nuoret mukaan tekemään asioita - ei vain opetuksen kohteeksi. Rantojen raivaamista, jättipalsamien kitkentää, pölyttäjien suosimien kasvien kylvämistä, hyönteishotellien tekemistä, lähikalan fileointia yms.
 - 4H-yhdistykset, partio ja muut paikalliset kerhot ovat tärkeä toimija ja viestin viejä. Kalastusseurojen nuorisotoiminnan tukeminen ja vireillä pitäminen on sekin tärkeää.

Ohjausryhmän työpaja

- **Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommenteista.***
- **Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kaavoituksessa kaikilla kaavatasoilla.:**
 - Kaavoituksella voidaan huomioida suurempia kokonaisuuksia. Yhtenäisen viherverkoston ja ekologisten käytävien säilyttäminen edellyttäisi yhteistyötä yli kuntarajojen.
 - Kaavoituksella pitäisi ohjata puurakentamiseen betonirakentamiseen sijasta.
 - Luontoasiat mukaan aikaisemmin maankäytön suunnitteluun. Nythän ne tulevat vasta, kun alueiden kaavoituksesta ja maankäytöstä on "sovittu".
 - "Kaavoitus ei ole luonnonsuojelun toteutusinstrumentti, vaan erityisesti rakentamisen (sis. infra) ohjaamista ja maankäytön yhteensovittamista" vs. "Kaavoitus on erinomainen luonnon monimuotoisuuden vaalimisen instrumentti."
 - Rakentamisen alle jää Pirkanmaalla vuosittain noin 1000 ha metsämaata. Kompensaatiomaksu, jolla tehdään luonnonhoitotoimenpiteitä tai ennallistamista. Ja/tai uuden metsän perustaminen joutoalueille.
- **Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen metsätaloudessa ja talousmetsissä:**
 - Turhien kunnostusojitusten välttäminen, tuhkalannoitus ja jatkuvapeitteinen kasvatus turvemailla. Tähän pilottikohteita, koulutusta, retkeilyjä, neuvontaa.
 - Jatketaan koulutusta metsänomistajille JA metsäammattilaisille yhteistyössä. Toteutus METSO-, Helmi-ohjelmien sekä ja Monimetsä-hankkeen yhteydessä.
 - Metsänhoitoyhdistyksille ja metsäsuunnittelijoille tulostavoite suojelualuevälityksistä, ennallistamiskohteista, vesienhoitokohteista?
 - Ongelmana on monimuotoisuudelle arvokkaiden kohteiden pienialaisuuden vaatimus: laajempi kohde on tietenkin luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaampi kuin pienialainen, mutta sitä ei metsälaki (10 §) turvaa.
 - Tukiesteet pois LUMO-töiltä, neuvonnan lisääminen maanomistajille ja tehtyjen LUMO-töiden esille tuominen.
 - Maatalouden tukiviidakko on käsittääkseni huono lumon edistämisen kannalta. Maanomistajilla lienee edelleen paljon haluja toimia monimuotoisuuden hyväksi, mutta tietoa / taitoa / tukia puuttuu.

Ohjausryhmän työpaja

- **Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommenteista.***
- **Metsä- ja maatalouden vesistövaikutukset ja vesistöjen monimuotoisuus:**
 - Koulutetaan tukijärjestelmän muutokset kentälle. Eli kunnostusojitusten tukeminen päättyy. Rahoitus jatkossa vain kokonaisvaltaiseen suometsänhoidon suunnittelun ja vesiensuojelurakenteisiin.
 - Valuma-aluekohtaisia suunnitelmia järvi-kohtaisten sijaan.
 - Tukijärjestelmän esteet pois pieniltä hankkeilta, jotka usein tärkeitä paikallisesti.
 - Haitalliset tuet ja kannustimet kuten ojituksen tulospalkkio metsäsuunnittelijalle pitäisi välittömästi poistaa.
- **Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen taajamametsissä ja virkistysalueilla:**
 - Taajamametsien ja virkistysmetsien hoidon pitäisi tähdätä yksinomaan monimuotoisuuden lisäämiseen ja virkistymisen mahdollistamiseen, mutta lähinnä esteitä poistamalla (esim. kaatuneiden puiden siirto poluilta sivuun tai ennallistaminen), ei tekemällä jonkun vaatimaa esteettistä pusikoiden poistoa.
 - Erityisesti kaupunkiseudulla rakentaminen nakertaa virkistysmetsiä koko ajan. Virkistysalueiden saavutettavuudesta ja laadusta tulisi pitää huolta.
 - Sama pieni alue voi kylläkin tarjota virkistysalueen, monimuotoisuuskohteen ja hulevesien hallinta-alueen, mutta sen arvo kärsii, jos se on samalla myös esim. meluvyöhykkeellä. Eli hyvää suunnittelua ja tietopohjaa tarvitaan.
 - Monimuotoisuusohjelmat, joissa "siistien" reittien lisäksi luontokohteita ja "laitamaita" jätetään siistimättä ja toisaalta esitetään monimuotoisuutta edistäviä tarvittavia toimenpiteitä.
- **Tärkeiden ekologisten yhteyksien ylläpito ja heikentyneiden yhteyksien vahvistaminen:**
 - Auttaisiko ekologisten yhteyksien ymmärtämiseen jos niitä vertaa moottoriteihin? Jos tarvitaan moottoritie ja rautatie, ei kinttupolku riitä. Moottoriteitäkään ei mennä katkaisemaan ilman että mietitään korvaavia yhteyksiä, tai ei ainakaan oleteta että autoilijat kävelevät polkua pitkin jonkun kohdan yli. Uusi kaavalakiluonnos kenties vahvistaisi ekologisten yhteyksien asemaa, nykyasema heikko, mutta lakiluonnoksen tilanne kai epävarma.
 - Tehdään METSO-suoramarkkinointia vahvistettavien viheryhteyksien maanomistajille. Keskitetään metsänkäsittelyissä luonnonhoidon toimia yhteyksiin.
 - Erityisesti Tampereen seutukunnissa repaleisen viheryhteyden vahvistaminen ja säilyttäminen tärkeää. Työtä tehty kuntayhteistyöllä ja maakuntatasolla ja sen asema vahvistettava.

Ohjausryhmän työpaja

- **Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.***
- **Suojelualueiden määrän lisääminen:**
 - Suojelukriteerien päivitys myös kehittyvät kohteet huomioiden.
 - Uusien rahoittajien ja rahoituskeinojen etsiminen esim. yritysmaailmasta.
 - Kun kaikesta maa-alasta tulee suojella tiukasti 10 % jokaisessa maakunnassa, olisi kaikki yli 120-vuotiaat metsät jätettävä nyt hakkaamatta, kunnes on selvitetty, kuinka biodiversiteettistrategia Suomessa toteutetaan. Koska Etelä-Suomessa tai Pirkanmaalla ei ole yli 120-vuotiaista metsää jäljellä kuin alle prosentti metsistä, on suojeltava myös nuorempaa metsää. Uusia luontaisesti syntyneitä vanhoja metsiä enää synny, sillä kaikki talousmetsä on ihmisen uudistamaa.
- **Hajanainen luontotieto tulee kerätä yhteen paikkaan paikkatiedoksi:**
 - Rajapinnat kaikkien metsätoimijoiden käyttöön. Nyt esimerkiksi metsäsuunnittelijoilla ei ole aina käytössään kaikkia kaavatasoja.
 - Valtakunnalliset ratkaisut kaikkeen metsä- ja luonto-, maaperä- ym. tietoon. Tiedon laadun tulee olla korkeatasoista eli oikeaa ja ajantasaista. Toimivat rajapinnat, joista tiedon saa haettua käyttäjien järjestelmiin. Resursseja tiedon käyttöön ja hyödyntämiseen.
 - Luontotiedon välitys ontuu; siinä on viiveitä ja liian lyhyitä varoajoja mm. hakkuuilmoitukseen reagoimiseen.
- **Osaamista, esimerkiksi uhanalaisten luontotyyppien tunnistamista ”kentällä” eri osapuolten parissa tulisi parantaa:**
 - Kouluttamalla kaikkia (metsäala ja metsän omistajat, luontokartoittajat jne.), jotka maankäytön muutosten kanssa tekemisessä. Nyt painopiste erityisen tärkeissä elinympäristöissä ja lajeissa.
 - Toteutetaan koulutusta yhteistyössä toimijat, oppilaitokset ja tutkimus. Kohderyhmä toimijat ja maanomistajat.
- **Tunnistetaan tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset:**
 - Seuranta tasolle "Elinympäristöjen laatu paranee ja luontotyyppien uhanalaistuminen pysähtyy. Lajien uhanalaistuminen on käännetty positiiviseksi. Luonnon monimuotoisuudelle arvokkaiden rakennepiirteet lisääntyvät." Samat kaikkiin elinympäristöihin tasapuolisesti, myös rakennettuun elinympäristöön.
 - Yksittäiset lajit voivat olla karismaattisia, mutta populaatioiden vaihtelun takia niiden tarkastelu ei välttämättä kerro totuutta kokonaisuudesta. Olisiko parempi seurata esim. rajattuja kokonaisuuksia: luontotyyppi x, jossa ravintoverkko y, sisältää lajit a, b, c?

Ohjausryhmän työpaja

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Yksityishenkilöt ja maanomistajat aktiivisesti mukaan työhön:**
 - Positiivisen kautta, yhdessä tekemään. Maakuntakiertue vetävällä nimellä ja ohjelmalla, mutta kuitenkin asiaa täynnä. Käännettävä tavoitteeksi se, mitä osallistujat voivat itse tehdä (voimauttaminen) , eikä niin, että vain lausuvat jonkun laatimasta suunnitelmasta jotain. Kampanjoita suunnattuina yksityishenkilöille, erilaiset pörriäiskampanjat ovat olleet suosittuja. Asioita joita jokainen voi tehdä.
 - Metsäkeskuksen metsätiedosto pystytään poimimaan metsänomistajia halutuilla rajauksilla ja kohdentamaan viestintää, koulutusta, neuvontaa juuri heille.
- **Hyvien käytäntöjen skaalaus:**
 - Lajiturva -hankkeen toimintamallit laajasti käyttöön metsäalan ammattilaisille. Viestintä, tiedotus, koulutus.
 - Hyviä esimerkkejä: Kunta- ja maakuntarajat (myös Pirkanmaa) ylittävä yhteistyö Lauhanvuori-Hämeenkanas Geoparkin valmistelussa. METSO-viranomaiset (SMK ja ELY) pitävät maanomistajat ja kohteita välittäneet metsätoimijat ajan tasalla tapausten etenemisessä. Rekijokilaakso: monimuotoisuuden turvaamisen sekä vesien- ja maisemanhoidon yhteistyökokonaisuus Varsinais-Suomessa. Paljon toimijoita, paljon onnistumisia.
- **Omakohtainen tekeminen:**
 - Kansalaisjärjestöjen osaamisen hyödyntäminen tapahtumien järjestämisessä. Huomattavaa kuitenkin, että myös kansalaisjärjestöt tarvitsevat resursseja toimintaansa.
 - Osallistuminen monimuotoisuustyön kustannuksiin. Säätiöt hyvä vaihtoehto, kuten Linkolan Luonnonperintösäätiö. Mtk:n luontoarvot.fi -palvelun hyödyntäminen käyttöönoton jälkeen.
 - Tiedotus yksityishenkilöiden mahdollisuuksia "omiin" luontotekoihin/-rahoitukseen (vaikka ei kädet savessa tekemistä).

Ohjausryhmän työpaja

- Tehtävänä oli valmistella luonnon monimuotoisuuden maakuntatasoisia linjauksia ja pohtia omasta näkökulmasta, miten konkretisoida linjauksia. *Listan kohdat ovat lainauksia eniten kannatusta saaneista kommentteista.*
- **Imagohyödyt:**
 - Täyden korvauksen periaate ei enää riittävä lisääntyvien käytönrajoitteiden ja niiden paineiden vuoksi. Merkittävä suojele- ja luonnonhoitokorvausten korottaminen. Alan yritysten ja maanomistajien yhteistyötä kehitettävä sopimuksellisuuden kautta.
 - Ei pitäisi keskittyä vain "alan" yrityksiin, vaan asia on tärkeä kaikille yrityksille..
- **Tuotantohyödyt:**
 - Monimuotoisuuden turvaaminen tulisi sisällyttää tuotteen hintaan. Tämä tarvitsee toimenpiteet ja vaikutusten todentamisen.
 - Markkinointi, brändäys jotenkin yhdessä, tuottajien kesken?
 - Tukimuotoja kehittämällä niin, että pienetkin LUMO-työt voivat oikeuttaa tukiin ilman valtavaa byrokratiaa.
 - Puukaupassa puunhinnan korotus: kotimaisten puulajien kasvattaminen, lehtipuuosuuden kasvattaminen, kiertoajan pidentäminen.
- **Lapset, nuoret ja ympäristökasvatus:**
 - Oppilaitosten yhteistyö Suomen metsäyhdistyksen kanssa: metsätalouden ja -teollisuuden vierailut, koulukäynnit ym. Tieto nuorille: mitä tehty ja miten vaikuttaa, mitä muutetaan ja mitä vaikuttaa.
 - Koulujen lähimetsät oppimisympäristöksi.
 - Hoidettavat kummiluontokohteet kouluille, jotka pysyvät ja niitä seurataan.
 - Luontotietoisuus lähtee luonnossa olemisesta ja luontokokemuksista. Jokaisen lapsen ja nuoren pitäisi päästä ohjatusti luontoon ja kokeilemaan esim. viljelyä tai hoitotoimenpiteitä. Samalla kehittyy ymmärrys siitä, että meistä jokainen on vastuussa monimuotoisuudesta ja rakentuu käsitys monimuotoisuuden yhteyksistä muihin aikamme haasteisiin.

Maakuntahallituksen ympäristö- ja ilmastojaoston työpaja

- Työpajan tavoitteena on keskustella ja linjata, mihin lumo-ohjelmassa sitoudutaan, miten eri osapuolet saadaan mukaan ja varmistetaan, että ohjelma on toteuttavissa.
- Kokemuksia aiemmasta työstä:
 - Yritetäänkö liian isoa ja hienoa. Mikä on oikeasti vaikuttavaa? Jos miljoona ihmistä laittaa "pörriäispesän" niin sillä on iso vaikutus eli koitetaan saada ihmiset ottamaan pieniä askeleita jolla koudutetaan heidän ajattelemaan ja ottamaan osaa yhteisöön/luontoon/maailmaan.
 - Kustannustehokkaat toimet, jotka eivät nosta ihmisten, yritysten ja julkisen sektorin maksutaakkaa, saavat varmasti kaikkien tuen.
 - Helmi-ohjelmalla on saavutettu hyviä tuloksia, mutta edelleen tarvitaan lisätoimia.
 - Konkretia on aina hyväksi ja helpottaa asioiden sisäistämistä.
 - Metso-ohjelmaa voisi kehittää edelleen, tarve olisi myös saada parempia työkaluja yksityisille metsänomistajille tehdä tekoja luonnon monimuotoisuuden tueksi - moni metsänomistaja tätä haluaisikin tehdä, mutta keinovalikoima puuttuu.
 - Enemmän voisi saada mukaan alueellisia pieniä toimijoita (esim. yhdistykset ja säätiöt) - moni monimuotoisuusteko voi olla myös aika pieni ja pienellä työllä saavutettavissa. Eli tarvetta tulevaisuudessa enemmän tukea kolmannelle sektorille.
 - Yksi tärkeä tehtävä on ylipäänsä tietoisuuden ja asian kriittisyyden ymmärtämisen lisääminen.
 - Aihe ei ole enää muutaman poliitikon tai yhden puolueen asia vaan paljon laajempi.

Maakuntahallituksen ympäristö- ja ilmastojaoston työpaja

- Työpajan tavoitteena on keskustella ja linjata, mihin lumo-ohjelmassa sitoudutaan, miten eri osapuolet saadaan mukaan ja varmistetaan, että ohjelma on toteuttavissa.
- **Visiomme: Monimuotoinen Pirkanmaa - kommentteja:**
 - Hintalappu eri Lumo-toimille ja tieto siitä että kenelle tai mille taholle kustannukset painottuvat?
 - Yhteistoiminta ja sitoutuminen ovat oikeasti tärkeitä juttuja - nämä politiikassa yleensä haastavia.
 - Viestinnällisesti olisi ehkä helpompi saada asiaa eteenpäin suuren yleisön keskuudessa jos puhuttaisiin luontokadon pysäyttämisen sijaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. Positiiviset lauseet ovat yleensä parempia viestinnässä.
- **Luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistaminen – kommentteja:**
 - ProAgrialla on hanke, jossa he etsivät monimuotoisuudesta kiinnostuneita maatiloja. Tila saa itselleen lumokartoituksen ja tilat toimivat myös esittelytiloina.
 - LuMo arviointi hankkeista? Tämä voisi sisältää juuri kompensatioajatuksen, eli jos jossakin joudutaan tästä tinkimään, toisaalla voitaisiin sitten taas panostaa?
 - Kaavoituksessa ja rakentamisessa pitäisi peruslähtökohtana olla jo valmisteluvaiheessa luonnon monimuotoisuus - usein aika pienelläkin ratkaisulla saadaan tätä parannettua. Tässä siis valmistelulla on aika iso merkitys.
- **Tietoon perustuva päätöksenteko ja toiminta – kommentteja:**
 - Tilannekuva on tärkeä lähtökohta: Luotettava ja ajantasainen tieto siitä missä ollaan nyt.

Maakuntahallituksen ympäristö- ja ilmastojaoston työpaja

- Työpajan tavoitteena on keskustella ja linjata, mihin lumo-ohjelmassa sitoudutaan, miten eri osapuolet saadaan mukaan ja varmistetaan, että ohjelma on toteuttavissa.
- **Toimijuuden vahvistaminen - kommentteja:**
 - Onko yritysten kompensatio usein vain nk. viherpesua? Tämä epäily herää yritysten markkinointitavoissa.
 - Maanomistajilla on pääosin halu tehdä asiat oikein ja hyvin. Toimijuuden vahvistamista on myös vastakkainasettelun purkaminen. Moni metsänomistaja ja maatilallinen kokee että heitä syyllistetään.
 - Vastakkainasettelu lukitsee asenteet. On varottava viestejä, jotka voidaan edes tulkita syyllistämiseksi. Voimme tehdä paljon yhdessä, pelaamalla samaan maaliin.
- **Luontosuhteen vahvistaminen - kommentteja:**
 - Tämä luontosuhteen ja luonnon arvostamisen vahvistaminen on tosi tärkeää. Päiväkodeissa ja kouluissa tehdään jo paljon työtä ja osa tulee ihan sieltä OPS:n kautta. Pirkanmaalla on ympäristökoulua, metsäeskaritoimintaa ja paljon muutakin syvällisempää osaamista lasten luontosuhteen vahvistamiseksi, mitä olisi hienoa saada laajemminkin ympäri maakuntaa hyödynnettyä. Ja nyt kun ensimmäisenä maakuntana tätä työtä tehdään, olisi hienoa, että viestinnässä saataisiin myös konkreettisia vinkkejä tai ideoita koteihin ja kasvattajille, mitä lasten kanssa luonnon monimuotoisuuden hyväksi voisi tehdä.
 - Lapset ja nuoret on tunnistettu oikein tärkeäksi ryhmäksi tässä. Heiltä itseltään voisi kysyä keinoista (esim. kuntien nuorisovaltuustot?)

FCG ●
Hyvän elämän tekijät

